

HÁZTARTÁSI ÉS KONYHASZEREK, FŐRAKTÁR PESTEN,

Forstinger Albert M.-nél, Dorottya-utca Wurmház.

Ugyanott Alpacca-ezüst raktár.

1274 (6-6)

Folyvást elfogadtatik az előfizetés

REGÉLŐ

czimű, nagy, értékes műmellékletekkel
f. évi márczius óta

megjelenő regény-folyóíratra.

Mián ezennel az előfizetés megújítására szóljuk föl folyóiratunk eddigi előfizetőit, ezt azon kecseskedéssel tesszük, hogy már eddig is kiváltak olvasóink teljes meglepedését. Lapunk célja: egy terjedelmes olvasóvár, s egy válogatott kép- és rajtműgyűjtemény megalapítása. Az olvasóvár már egy év alatt az olvasmányok rendkívüli bőségét fogja nyújtani; a képtár szaporodása csak előfizetőink szaporodásától függ. Minden év őszén előfizetőink minden esetre egy nagy értékű képet kapnak.

Előfizetési föltételek:

a „Regelő“ cimű mulattató folyóirat minden hóban kétszer, 15-kén és 30-kán, jelenik meg.

Mindegyik szám 4 legnagyobb alaku ívből, 8-rétben, 2 hasábos lapokon, és azonkívül borítékból álland.

Előfizetési ára postán küldve vagy Budapestben házhoz hordatva:

Márcziustól kezdve Deczember végeig (tiz hónap) . . . . . 5 ft.
Július 1-jétől kezdve Deczember végeig (hat hónap) . . . . . 3 ft.

Az előfizetési pénzeket bérmentesen kérjük a „Regelő“ kiadó-hivatalához (Pesten, egyetem-utca 4. sz. alatt) intézni.

A kép-műmellékletet (mely már készen van), minden előfizetőnk, ki júlistól deczemberig előfizet, megkapja.

A „Regelő“ kiadó-hivatala.

A „Regelő“-ből eddig I—XIII. füzet jelent meg.

Nemzeti virágok,

bárony s a legfinomabb szövetből, nemkülönben tollakkal regyitve, továbbá divat-dísz-tollak, jutányos gyári árak mellett kaphatók. A legkisebb rendelések is a föntnevezett tárgyakból a legkielegetőbben a gyorsan megküldetnek. 1847 (1-3)

MELCHER ANTAL
toll- s virág-gyáros által Beesen, Neubau,
Burggasse 6-dik sz. a.

GROSZMANN,

tudor,
szem- és fül-orvos,

tizenkilenczedik évi orvosi gyakorlatának tapasztalatai és a legkiválóbb európai tanárok utasításai szerint gyógyít. Rendelési órai a József-téri 11-ik számú Grossz-házban, minden hétköznapon délelőtt 11 órától 12-ig, és délutáni 2 órától 4-ig. — Szegények számára ingyen minden vasárnap a délelőtti órákban. 1850 (1-6)

Mindeannemá

takarópapíros

(Makulatur)

kapható Pesten, egyetem-utca 4-ik sz.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten, 1865 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

CSÁTHY LAJOS és TÁRSA könyvkereskedésben Debreczenben, főpiacz és Csapó-utca szegletén 7-ik szám, valamint más könyvkereskedésben is kapható:

Magyar protestáns

EGYHAZSZÖNOKLAT TÖRTÉNELME,

kütfők után dolgozva a magyar prot. hitiszónokok nyomtatott vagy kéziratban levő munkáiból. Mutatványokkal s az egyházi beszédek biralataival, a reformációtól a mai időkig.

Irtá TÓTH MIHÁLY,

a debreczeni ref. főiskolában gyak. lelkésze és ker. erkölcsan ny. r. tanára.

I-só kötet: a reformációtól a XVII-ik század végeig. Ára 1 ft.

E munka mint a magyar egyházirodalomban valóóságos lényegzet pótló monographia, minden irodalombarát figyelmébe annyival inkább ajánlatik: mivel a második füzet rövid időn elhagyandja a sajtót. 1851 (1-3)

DOBLER JÓZSEF A.

váczi-utca 5. sz. a, a „naphoz“

czimzett rövidárak- és szalag-kereskedésben minden a divat körébe vágó megrendelések postai utánvétellel mellett elfogadtatnak. Ugyanott kaphatók **nemzeti zászlók** nagyobbnál nagyobb készletben, s megrendelésre és utánvétellel mellett különféle nagyságban készítettnek következő árakban:

1	rőf hosszágú a rúddal együtt	2 ft. 80 kr.
2	” ” ” ”	3 ft. 80 kr.
3	” ” ” ”	5 ft. 25 kr.
4	” ” ” ”	6 ft. 75 kr.
5	” ” ” ”	8 ft. 50 kr.
6	” ” ” ”	10 ft. 50 kr.
7	” ” ” ”	13 ft. — kr.
8	” ” ” ”	15 ft. — kr.
10	” ” ” ”	20 ft. — kr.

1832 (5-6)

STEIN JANOSNÁL Kolozsivárt

megjelent, s általa minden könyvkereskedésben kapható, nevezetesen Grill Károly (ezelőtt Geibel A.) könyvkereskedésben Pesten, Kristófür 4. szám.

Haller K. Az általános polgári törvénykönyv, mint ez jelenleg Erdélyben érvényes; minden a legújabb időkig megjelent és még hatályban levő utólagos rendeletekkel felvilágosító és utasító jegyzetekkel ellátva. Ára 7 ft. 20 kr.

Brassai Samuel. Ingyen tanító francia nyelvemlék. A francia nyelvet színtylo könnyen, mint alaposan megtanulni kívánó magyar ifjaknak ajánlja B. S. I. rész. Az alap- és bővített egyszerű mondat. Ára 1 ft. 60 kr.

Mihályi K. Számaztató philosophia tanfolyama. Tanuló növényeknek kézikönyvül, tanultaknak elmékekedési tárgyul, minden művelt magyar embernek ésethöz olvasmányul. I. kötet. Ára 1 ft. 40 kr.

Mihályi K. Erkölcsei rajzok az emberi természetből. Egy sor egyházi beszéd. I. kötet. Ára 1 ft. 80 kr.

Péterfi S. Tometési szent beszédek, melyeket különféle alkalommal írt és mondott. Ára 1 ft. 6 kr.

Péterfi S. Egyházi szent beszédek, melyeket különféle alkalommal írt és mondott. Új folyam, 1-2-ik füzet. Ára egynek 1 ft.

Péterfi S. Középp előtt tartott egyházi szent beszédek. 3 füzet. 1-ső füzet: Január első napjától május első vasárnapjáig. Második javított és bővített kiadás. Ára 1 ft. 20 kr. — 2-dik füzet: Május első vasárnapjától szeptember első vasárnapjáig. Ára 1 ft. 20 kr. — 3-dik füzet: Szeptember első vasárnapjától december első vasárnapjáig. Ára 1 ft.

Szabó J. Erdélyi katolikus hitiszónokok, vagyis egyházi beszédek gyűjteménye. Szerkesztői és kiadói Wessely K. Ára 2 ft. 20 kr.

Lánczossy F. Hajdankor történetei névndéki ifjaknak. Francziából fordította Szilágyi S. 2 kiadás. Ára 70 kr.

Mühlbach L. Tartaroff hercegnője vagy a cásznő leánya. Fordította B. . . . 2 kötet. Ára 2 ft.

Oettinger. Szerelmi pikantériák a francia udvari életből. Közli Balázs F. Ára 1 ft. 20 kr.

Gáspár J. és Kovács A. Népiskolai olvasókönyv, 2 kötet. 1-ső kötet: Az alsóbb osztályok számára. Ára 30 kr. — 2-ik kötet: A felsőbb osztályok számára. Ára 30 kr. 1830 (3-8)

Családok,

lik a közsvény- és csizos-bátalmaktól magukat távol — vagy az ellen egy hathatóság házi óvszert kezükkel készen tartani ohajtának, szerencsém van jelenteni, hogy a valódi

Lairitz-féle erdeigyapot gyártmányok és készítményekből

egy jól rendezett raktárt tartok. Ezen gyártmányok udvos hathatóságáról több mint 150 híteles bizonyítvány áll a t. cz. közönség rendelkezésére, hasznalati utasítások ingyért szolgáltatnak ki. Valamint az e tárgybani tudakozásokra egész készséggel kellő felvilágosítással szolgálók; minél fogva a fenérintettek a t. cz. közönség szives figyelmébe ajánlatnak. 1820 (4-6)

SIGMUND J.,

városház-utca 1-ső sz. a. Pesten, a „zöld korszakhoz.“

Ajánlkozás.

Egy a magyarvári gazdasági intézetet kitünő sikerrel végzett egyén, ki ha kiváratának, néhány ezer forintnyi biztosítékot is nyújthat — magyarul, németül, tótul és oláhul beszél, ajánlkozik gazdasátszül. — Közlebbi felvilágosítással szolgál a kertész-gazda ügynöksége, József-tér 14. szám. 1843 (2-3)

Pest, október 22-én 1865.

Előfizetési föltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politkai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokk illetőleg, 1865. november 1-től kezdve: Egy, négyszer hasábozott petit sor ára, vagy annak helye egyezsori ígtatásnál 10 krba; háromsor- vagy többszöri ígtatásnál csak 7 krba számítottatik. — Külölrőre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Hasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajos, — és Pesten: a kertész-gazdasági ügynökség is. József-tér, 14 sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígtatás után 30 ujkr.

Rottenbiller Lipót.

Pest városának 1848, 1861 s 1865 évi polgármestere! Ugy hiszszük, elég bizonyosság szolgál e czim s e három évszám arra, hogy a magyar főváros egyik legismertebb s legnépszerűbb emberének nevét mondtuk ki. Ez ismét elég ok arra, hogy olvasóink e férfiú multjával közelebbről megismerkedni ohajtsanak.

Rottenbiller Lipót a legválságosabb időkben megmutatta, hogy Pest városának hű fia, s hogy polgártársainak íranta több ízben kitüntetőleg nyilatkozott bizalmára érdemes. Hivataloskodásának ismételt szakáiban

nemcsak szakismereteinek, hanem jellemző tulajdonságának is eléggé tudvalevő bizonyosságait adta. Egyike ő azoknak, kiknek elég bő alkalmuk nyílt, Pest város községi ügyeivel s minden egyéb külső és belső viszonyaival jókor megismerkedni. Családjá régóta ismeretes, teljéver pesti polgári család. Atyja Rottenbiller Filóp pesti halászmester és választó-polgár volt, kinek Lipót fia 1806. évi nov. 11-én született. Ez utóbbi Pesten, Kalocsán s Korponán végezte gymnázialis tanulmányait. Kalocsára azért küldte atyja, hogy magyarul, Korponára, hogy tótul tanuljon meg. — akkor még egy állott a világ, hogy a magyar szót a gyermek Pesten alig tanulhatta meg, most pedig úgy áll, hogy még a tót szót sem kell az embernek Korponára küldeni gyermekét. Lipót tanárai, látván a gyermek élénk szellemi tehetségeit, azt tanácsolták atyjának, hogy fiát tudományos pályára adja. S így történt, hogy az utóbbi 1821-ben a pesti egyetemen a bölcsészeti tanfolyamba lépett, s a jogászai elmélet s gyakorlat bevégezte után 1829-ben már ügyvédi diplomája is volt. Ekkor mindjárt Pest város szolgálatába lépett.

1834-ben nőül vette Almay (Wurm) Klára asszonyt, testvérbátyja, Rottenbiller József cs. k. főhadnagy özvegyét. E házasságot leginkább azért említjük, mert

egy tragikai eseménnyel van összekötésben.

1831-ben ugyanis, midőn a kholera dühöngött Pesten, több ízben fenyegető néplázongás tört ki, s a felzúdult néptömeg lecsillapítására egyszer katonaság is küldetvén ki a vámsorompókhoz, a visszatérő csapatokat a város utcáin a népség állítólag kövek dobálásával fogadta. Erre a katonaság parancsnoka a tömeg közé lövette; a vak töltés közé azonban egy golyó is vetődött, s ez véletlenül épen a szenátoren levő Rottenbiller-ház előtt békés néző-

1836-ban lett az árvapénztár ellenőri tisztviselője. A szomorú emlékü 1838-diki árvíz nem egy erélyes és tevékeny tisztviselőre vonta a közfigyelmet; rendkívüli időkben jelentkeznek a rendkívüli tehetségek is. Ugyanazon év decz. 1-én lett Rottenbiller az árvíz következtében engedélyezett 2% városi kölcsön ideiglenes számvivője, s e hivatalától választatott végre 1843. június 30-án Pestváros alpolgármesterei hivatalába.

Körülbelül ezen időszakban vette kezdetét Pest nagyvárosias emelkedése. Humanitarius, közegészségi, közbiztossági és rendőri intézkedések ekkor kezdtek nagyobb mérvekben az ország fővárosában feltűnedezni, s ezek körül kétszegtelenül nagy érdeme volt Rottenbiller Lipótnak.

Alpolgármesterei állásában működött egész 1848. június 13-áig; az e napon történt emlékezetes tisztújítás alkalmával polgártársainak osztatlan bizalma a főváros főpolgármesterei díszes hivatalára hívta meg.

Amaz történelmileg nevezetes évben súlyos teherként nehezedett vállaira e hivatal. Egy részről eleget kellett tennie a különböző főkörmányszékek komoly rendeleteinek, más részről a forrongó politikai pártok különböző igényeit sem ignorálhatta. Ekkor kellett ügyességének, bátorságának s tapintatos eljárásának egész erejét kifejtenie, hogy a vezetése alatti városi közügyek csorbulást ne szenvedjenek, a hivatalos gépezet pontosan teljesítse feladatát s a rend és béke fentartassék. Fáradságtalanul kellett dolgoznia minden irányban, s valóban úgy látszott, mintha a folytonos munka még inkább edzené lakadni nem tudó erejét.

A „nagy napok“ alatt tanusított erélyes munkássága azonban csak mintegy három napig tartott, mert a bekövetkezett szomorú politikai változás beálltakor, Rottenbiller hivatalából azonnal elmozdítottatt. A tevékeny és népszerű férfiú akkor Pest mellett

ROTTENBILLER LIPÓT.

kobányai birtokára vonult vissza s a közügyektől távol, egy egész évtizedet töltött ottani Tusculanumában egész 1861-ig, a midőn, a beállott szabadabb viszonyok következtében, Pest város választó-közönsége ismét a főpolgármesteri állomásra hívta meg. Tudjuk, hogy ez újabb kitüntetés sem volt tartós hatása, s már néhány hónap lefolyása után kénytelen volt ismét a közügyektől megválni s magányába visszavonulni.

Néhány hét óta Rottenbiller Lipót, Magyarország tárnokmestere által meghívatra s kinevezve, ismét, s ezuttal harmadikban, Pestváros főpolgármesteri székében ül. A közvélemény egyhangú helyesléssel fogadta e kinevezést, s azt Pestváros jobb jövőjére nézve egyik biztos zálogul tekinti. Reméljük, hogy ezuttal viszonyaink jobbra fordultában s állandóságában többé csalatkozni nem fogunk.

Lajos király szerelme.

Csöng a szablya, döng a pajzsok ezre. Boszútól ég a magyar had. — Endre Ifjú vére, hős királyi vére Zudítá a gyilkosok fejére. Félte okkal szép honát az ellen: Vért lühege küzd. A kopja recsen, Kürtszó s harci dal vegyül a jajba — S mint egy hárfahang a zivatarba Édesen ha elsimul, akképen Zaong egy érzés a király szívében... Visszaszél az udvarára, Os Budán a barna bánleányra; Harci tűzbe vész a szív, az elme, Amde áttör e tűzön szerelme.

Gyöztesen pihen meg a magyar had. Száll a földre már az esti harmat, Hold világit a vitézi népre, Hold mosolyg a szép olasz vidékre. Diadaltól itasan pihen le A király is; fendobogva keble Végig néz a büvös esti képen... S am szerelme újra két szívében! S a magasztalt hőssel édes alma Visszaszál az elhagyott hazába. Harci kedv és diadalmi ének Jól esik, de nem elég szívének...

Gazdag Nápoly cifra büszke népe Messze földre jó Lajos elébe. Bibor és arany királyi éket Nyújt feléje, önként hajtvá terdet. Várja fényvel, koszorukat szőrvá, Hősi híren lelkesedve Róma. Délceleg ménen ilve szittya módra, Nézi ő, és büszke hogy ne volna! Élin ily szép, ily dicső hadaknak, Hőse és király a magyarnak! Végig néz a lelkesítő képen... Am szerelme most is ég szívében... S a magasztalt hőssel éber alma Visszaszál az elhagyott hazába. Harci kedv és diadalmi ének Jól esik, de nem elég szívének.

Visszajött a hős király honába. Ellensége földig lón alázva; — Mennyire a déli napsugár hat, Koronája fénye kiárad; S népe boldog; kell-e még több ennél? — „Hozzám méltó Erzsím! mért ne lennél, Hű szolgálómnak, bosnyák bánna lánya!” — Így mereng a nagy király magába... Dús királyi hölgyek égnék érte, — Am van-e, van-e mi többet érne Mint a szív igaz szerelme, lángra? — És királyné lón a bán leánya.

Bolgár Emil.

A Thurzó nádorok kora (1609—1626).

(Történeti rajz.)

(Folytatás.)

Mielőtt az 1617-ben decz. havára Pozsonyba összehívott országgyűlés összeült volna, Bethlen Gábor fejedelem hadával Tasnád alá

szállt, a sok alattomos fondorkodásnak gátot vetni. A szabadság kis, de hős hazájában, a merre vonult, hosánna-kialtás zengett előtte s utána. Ezzel leirhatatlan zavar vette kezdetét az ellenvéleményűek táborában, hol a vezetők, mint vízbenhalak, fűhöz-fához kapcsolódtak. Különösen ingott a föld Homonnai György, Eszterházi Miklós, Kendi István stb. lábai alatt, szemek előtt látván futni, száműzetni Kányai András kálloí, és Dóczy András szatmári várkapitányokat! — Ezek ellenében Homonnai György nagyban kezdte fogadni a gyalog hadakat Magyarországon, Klezsel bibornok pedig Bécsben; a bécsi és zsitvatoroki béke pontjait, nyílt ellenszögülése jelül, nyilvánosan megégetté.

Ily viszonyok közt az 1617-ben összehívott országgyűlés meg nem tartatván, áttételett 1618-ra, ugyancsak Pozsonyba, hol II. Ferdinánd, az ország törvényei értelmére, biztositó-levelet adván a rendektől eléje adott föltételekre, királyi választatott május 15-én; utána pedig Forgách Zsigmond tette le a nádori esküt. A milyen nagyszerű és pompás volt a koronázás, épen oly szomorúak valának a kilátások. A csehnek elmellőzése által megsértett király, azon elválhatatlan gondolatától vezéreltetve, miszerint a Zwingli, Luther, Kálvin által elszakított római egyház egységét a protestantizmus romjain is keresztül vissza fogja állítani, belekeveredett a 30 éves háborúba, a hadfolytatás minden borzalmaival. Ezzel, emberi erőt meghaladó dologhoz fogva, akarva nem akarva, véres csaták színhelyévé tette a német földet a Keleti- és Balti-tengerig. Ezek magasan fölesapokdó lángja, szinte el nem oltható anyagul szolgálva a magyarországi vallásos villogásoknak, felkelté itt is a túlhámozó szenvedélyeket s szemközti állítá egymással a különben is fölzaklatott indulatokat.

A fejedelem, az egymást felváltó sajnós események színvonalán, mint az isteni s emberi jogok védlője, a vallás szabadság legnemesebb bajnoka, úgy tünt fel magas méltóságának fényes polcán. A protestánsok ügye mind kívül, mind belül szorongattatván, minden szem feléje fordult. És az erdélyi bérezelektől kezdve, a pozsonyi vár-fokig, minden falu, város és vár megnyitva előtte és kulcsait átadva, örömradiással fogadta falai közé. — Ez oly diadal volt és oly fényes szinte tüntetés, minőhöz hasonlót a történet keveset mutat fel!

A sor először is a protestáns templomokat egymásután erőszakosan elszedő Homonnai Györgyre került, ki Felső-Magyarországon emberül megveretvén, a föld népe átkától kísértetve, Lengyelországba kergettetett. Csakhamar ezután a vitéz Rhédey Ferenc, hozzá hasonló nemes bajtársa Szécsi Györggyel Kassát szállotta meg, hol a jezsuiták Belgioso által borzasztó vérfürdőt idéztek elő, erősen fenyegetvén a kassaiakat, miszerint ha az „átkozott” Dóczy Andrást, ki mind az ottani, mind pedig a környékbeli protestánsokkal oly gonoszul bánt, ki nem adná, a városban nem fognak senkinek kegyelmet adni, mire megdöbbenve, a fejedelem katonáinak kaput nyitának, kik Dóczyt meztelen kihuzva, Erdélybe küldték, hol felakasztatott. A kérekerült jezsuitákat az elkeseredett katonák felkonozták s a büntetés papok száműzetének. Kassáról a bányavárosok felé fordulva a két fővezér, először is Füleket várát vették be. Ennek fölöttén Nógrád, Vác, Bazin, Nyitra, Nagy-Szombat, Szent-György tárák ki előttük kapuikat. Balassa-Gyarmat várában Morgensthaler Filep parancsnokot, mivel nem akará a várat átadni, tulajdon katonái megfogva, diadaljelül küldék el a fejedelemnek. Épen

így járt Kohári Péter Érsekujvárt, kit szintén saját katonái adták át Szécsi Györgynek, ki vasra veretve, Kassára küldte el. — Egyedül Győr és Komárom maradt meg a király melletti hűségben.

Az események ily gyors fordultával Forgách nádor egy levelet küldött a fejedelemhez, melyben emlékeztetve a hűségre, a béke pontjaira, melyek megtartására mind a király, mind a haza irányában magát kötelezte, felszólítja a fejedelmet, hogy lépjen vissza a hadfolytatástól, melynek pusztítása a hazát és a föld népét fogja sújtani. A fejedelem egy szót sem felelt.

A nádor ily tartalmu iratot intézett Rhédey Ferenczhez is, hozzátevén, mikép az osztrák házzal és ennek felséges uralkodóival mind a spanyol, mind a francia királyok összetartanak, s azok a királyt mind pénzzel, mind katonával fogják segíteni; sőt ezeken kívül, kevés kivétellel a római birodalom fejedelmei is az osztrák ház mellett vannak; mi lesz aztán belőle, ha ezek egyesülve ellene támadnak?

Rhédey Ferencz a hozzá intézett nádori levélre így felelt: Ámbár a spanyol és francia királyok, és mások a felséges osztrák háznak hűség és szövetségesei, ezek közt kivül tenni is fogják a magukét: de azért ők is azt, mit föltettek magukban, nemcsak megfizik, hanem ki is fogják lálni.

Emlékezteté tovább a nádort, miszerint esküje által nemcsak a királyhoz, hanem a hazához is kötetik, gondolja meg tehát magát és térjen jó utra, mert ők — ugymond — felkötötték a fegyvert, hogy az ország és vallás szabadságát, melyben eddig állhatatosan megmaradtak, védjék és őtalmazzák.

A nádori követeknek megmutatá Rhédey Ferencz a maga főzászlóját is, mely merő vörös damasztból készült, melynek közepén két személy állott vas-öltönyben, egymásnak kezét nyujtva, sisakján mindenik koronát tartván ily fölirattal: „*Confoederatio et Concordia.*”

Sőt hogy köztudomásra jusson, miért fogtak fegyvert a magyarországi protestánsok, egy kiáltványt intézének az egész európai keresztény világhoz, különösen pedig a szövetségesekhez, melyben elősorolva panaszaikat: fölkerik a szövetségeseket az Isten, haza és vallás nevében, hogy a fenyegetett szabadságnak Magyarországon megvédésére készen álljanak.

Elbocsátván Rhédey Ferencz magától a nádor követeit, az önként meghódolt Csallóközön át 12,000 vitéz katonával ment egyesesen Morva- és Csehországba, hol gróf Thurnhoz csatlakozva, Boucoui és Dampier császári vezéreket szétszört seregükkel Morvából kiűzve, egész Bécsig kergetté.

A fejedelem fegyverei szerencsésének ily előmenetele folytán maga is megindult jeles hadával, és Pozsony felé vette útját, mely, miután a korona is annak falai közt tartott, igen meg volt erősítve. Ferdinánd a koronát féltve, három nagy ágyút is küldött Dampier tábornok rendelkezése alá, ki a vár megtartására megesküdvén, erősen elszánczoló magát a Duna partján felállított ágyutelepei közé.

A város népe, mely már égett a vágtyól, a fejedelem katonái vendégszeretői közül mellett megvendégelhetni, minden mozzanatról pontosan tudósítá a fejedelmet, ki épen okt. 19-kének késő estéjén Szecezen vacsorált. A fejedelem a dolgok állásáról értesülvén, a vácsonra mellől fölkel és vidék társalgó erdélyi főemberei felé fordulva, azt kérdé tőlük: menjünk-e rögtön Pozsonyba, vagy még késünk-e? A kérdezett urak, részint mivel az eső esett, és így az ut nehéz volt, részint pedig, mivel a hadsereg-

nek pihenésére van szüksége, azt válaszolták a fejedelemnek: pihenjünk meg egy-két napig. Erre a fejedelem mosolyogva jegyezte meg: „Nem jó késni; mert az ellenség igen beszánczolja magát, és sok kárral verhetni ki a szánczól. Aztán az is hallottam, hogy nem szolgál esős időben a puskája. Azért csak üssenek dobót és a hadak hadd induljanak, mert ennek meg kell lenni.”

Más napra virradólag a fejedelem katonái a mély álomba merült pozsonyi őrséget megrohanván, azt nagyobb részint lekonzcolák. A várban a nádor, Pálffy István és Révai Péter koronászó s más magas rangú főurak valának zárkózva. A fejedelem határozottan megkérdetvén a nádort: feladja-e a várat vagy nem? A nádor erre komolyan megfontolá a dolgot a két koronászó s több társával — s miután semmi segítséget nem kaphatott — a várat feladták, és a fejedelem október 20-kán 1619-ben nagy pompával bevonulván, a vártemplomban „Téged Isten dicséreté”-et tartatott, melynek végével fejedelmi vendégséget adott.*)

A korona és az ország minden kincse a fejedelem kezébe esvén ezen szerencsés hadjárat után, azonnal ott Pozsonyban a nádor előlülése alatt országgyűlést tartatott, hol a protestáns rendek a rom-kath. rendektől a következőket kívánták: 1. A jezsuiták az országból örökre száműzessenek. 2. A protestáns templomok, melyek a bécsi béke óta tölték elfoglaltatának, visszaadassanak, s elűzött papjaik helyreállíttassanak. 3. Mindazon rom-kath. urak, kiknek protestáns jobbágyaik vannak, tartoznak ezeket a vallás szabad gyakorlásában, papjaikkal együtt meghagnyi. 4. Hol vegyesek a jobbágyok, egy rom-kath. és egy protestáns lelkész alkalmazandó, és ha csak egy templomuk volna, az mind a két fél isteni tiszteletének gyakorlására nyitva tartozik lenni. 5. Minden faluban és városban, minden egyházi községnél, egy a templom terén, mint azon kívül, mindkét részről egyaránt megengedtetik a harangzás és a temetkezés. — A rom-kath. egyháznyok azonban mindezen pontokba nem akarának beleegyezni, mi az elkeseredést még inkább növelte. (Folyt. köv.)

Hirlapirodalomunk a 19-ik században.

Negyedik közlés: *)

1848 és 1849.

A forradalom villanyfolyamát terjedt nyugatról keletre, magával több korszerű vívmány közt a *sajtó szabadságát* is, mely a márcziusi napok óta hatalmasan működött. Journalistáknak nézve ez mindenesetre nagyszerű esemény, mert nemcsak hogy egyremásra látjuk bukni, vagy átváltozni a régi slendrián hirdető lapokat, miután ezek a márcziusi napok időtől legké többé ki nem állhatván, gyorsan elhaltak; hanem életrevaló, korszerű hirlapok keletkeztek szemléljük, melyek határozott haladást tüztek zászlójukra. Támadtak oly közönyök, melyek külön egy hatalmat képviseltek; ezek közül néhány ugyan visszaélt ezen hatalommal, mert határtalanul dultva, jót, rosszat egyaránt szertrombol, de mások ismét, annál üdvösebben működtek. Támadtak lapok, melyek a földjével — saját nyelvén beszélték hozzá — megismertették a kivított jogok üdvös voltát, s egyuttal beöltötték a nyilvános

Megjelent 1848 elején hetenkint négyszer, kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap; jun. 1-től vasárnapot kivéve mindennap egy iven, márcz. óta többször fél iv hozzá adatott; nagy ívrét alakban; nyomatott Trattner-Károlyinál Pesten, kivéve azon idő közt, midőn máj. 2-kán új folyamánb lépett, s azon hó végeig Lukácsnál jelent meg. Papírját a kir. egyetem körmezi papgyára adta. Előfizetési ára félve helyben 5 ft., boricéban postán hetenkint kétszer küldve 6 ft. 24 kr., négyszer 7 ft. 12 kr. p. p. A Nemzeti politikai hirlap 1848. decz. 31-én a 199. számmal, mely fél iven jelent meg, bevégzé 42 és fél éves pályáját. Ekkor a pesti postán 795 példány küldetett szét belőle.

(Budapesti Hirdő, 1848. I. 299. — Pesti Hirlap, 1848. I. 510. — Kossuth Hirlapja, 1848. 537. — Pesti divatlap, 184. I. 420. 583. 732. — Közlöny, 1849. I. 468. — Pressburger Zeitung, 1849. 672. — Honi irod. Hirdető, 1848. 7. — Danielik: Magyar irok. Előtrajz-gyűjtemény. Pest, 1856. I. 68. 219. I.)

*) Erdélyi Hirdő, melyet 1828-ban Pethő Ferencz alapított; 1848-ban a tulajdonos Méhes

közönyök iránti szeretetet; mert ez időből származnak tulajdonképi néplapjaink s azok elterjedése hazánkban. — Ekkor keletkeztek a győri „Hazánk” példáját követve, több nevezeteseb városunkban vidéki lapok; így lett Kassának, Debreczennek, Szegednek, Aradnak saját magyar lapja. Voltak ez időben férfiak, kik városvezetőség-gel vezették lapjokat, s jöllehet egyik helyről a másikra kellett vándorolniuk, egyedül valódi „elhátríthatlan akadályok” törték meg akarataikat.

A szépirodalom, a mely gyorsan felvirult, oly hirtelen nemült el a fegyver zörejére; a szaklapok sem voltak kedvezőbb helyzetben, s a melyek fennállottak is, sanaruan tengtek. A politikai lapokban volt csak élet, oly élet, mely vonzerejével magához karolt mindent. Igyekeztem ezen végteljes két év hirlapirodalomát — a rendelkezésemre állott források segítségével — az alább következő adatokban vázolni.

Politikai magyar lapok 1848 és 1849-ben következők jelentek meg:

„Nemzeti Ujság”, alapítá 1806-ban Kulcsár István, kiadta az alapító özvegye. Perger Anna Mária asszony, mint laptulajdonos. Lipthay Sándor vezetése mellett szerkeszté 1845-től Illuz Oláh János Pesten, és pedig 1848 apr. 26-tól, midőn Lipthay S. — ki márcz. 28-tól mint társ-szerkesztő működött a lap mellett — visszalépett, önállót kezelé a „Nemzeti politikai hirlap”-ra változott Nemzeti Ujságot, a lap élére tüzvé az „Alkotmány. Nemzetiség. Szabadság. Egyenlőség” jelmondatot.

A lapirányá, mely mindig katolikus és konservatív volt, a márcziusi napok feltűnével hirtelen radikálisá változott át; ezen alteraioja épen oly szembetűnő volt, mint az, hogy olykor régi betegségébe akarta ellen is visszaesett. A „Nemzeti” ezen átváltozása, transzsubstanciaioja, a katolikus papáságbeli előzeteket is egészen megzavarta, úgy hogy új politikai közönyről kezdtek gondoskodni. Az akkori „Pesti Hirlap” a „Nemzeti” jellemzővén, azt írta, mikép a szerkesztőség „boldog volt azon hitben, hogy ő soha sem volt pecosiva, s márczius előtt csak tette magát, mintha az lett volna”, — ezen állítás illusztratiojául a következő adomát közlé: „Egy német gróf egyszer Laufert akart fogadni, komornyikja egy rokonát mutatá be, ki igen csinos szép fiú volt, de sántított. Midőn a gróf nepotisticus hűségű szolgálóját a lényeges hibára figyelmezteté, a komornyik egész bizalmasággal sugá: „Es ist nur eine Verstellung, Herr Graf, damit die anderen Laufer seine Schme ligkeit nicht ahnen sollen.” Midőn a szerkesztő jun. 1-től fogva lapja hetenkint 6-szori megjelenését jelenté, terviratában többi közt így szól: „A jelen miniszterium irányában tökéletesen függetlenül fogok állani... parányi erőm teljes készségével pártolni fogom minden rendszabályait, melyek hazánkban a rend és béke helyreállítására, s ezek által a forgalom és ipar emelésére szolgálndnak... de másrészt — a közvéleményben személyük iránt nyilatkozó kegyelet és bizodalom rozszakaratu megngatása nélkül — önállót fogom bírálni minden oly eljárásukat, melyek netalán elmulasztás, vagy célteljesztő rendszabályok által a nemzet jelen állását... vagy jövőjeje fejlődését bármilyen részben is kompromittálnák...” 1848. márcz. óta e lap egyik szorgalmas munkatársa volt Bulyovszky Gyula, ki a szinbirálatokat és helyi híreket írta. A N. U. volt első, mely censura nélkül jelent meg, s néhány óra alatt 800 példány kelt belőle.

Megjelent 1848 elején hetenkint négyszer, kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap; jun. 1-től vasárnapot kivéve mindennap egy iven, márcz. óta többször fél iv hozzá adatott; nagy ívrét alakban; nyomatott Trattner-Károlyinál Pesten, kivéve azon idő közt, midőn máj. 2-kán új folyamánb lépett, s azon hó végeig Lukácsnál jelent meg. Papírját a kir. egyetem körmezi papgyára adta. Előfizetési ára félve helyben 5 ft., boricéban postán hetenkint kétszer küldve 6 ft. 24 kr., négyszer 7 ft. 12 kr. p. p. A Nemzeti politikai hirlap 1848. decz. 31-én a 199. számmal, mely fél iven jelent meg, bevégzé 42 és fél éves pályáját. Ekkor a pesti postán 795 példány küldetett szét belőle.

Megjelent 1848. I. 510. — Hazánk. 1848. I. 628. — Nemzető 1848. II. has. — Pesti Divatlap 1848. I. 63. 299. — Radicaallap, 1848. sz. 2. I. — Der Ungar (Klein) 1848. II. 1228. 1252. — Uj Ismeretek tára, Pest, 1852. IV. 243. — Danielik: Magyar irok. I. 183. II. 145. — Ferenczy: Ma yar irod. története. 186. — Honi irod. Hirdető. 1848. 7. I.)

Pesti Hir'op. Szabadelmű, miniszterialis lap. Kiadta Landerer Lajos, 1848. máj. 23-tól Heckenast Gusztáv társaságában. Szerkesztő Csenyery Antal; ki 1848 máj. 16-tól báró Kemény Zsigmonddal együtt szerkeszté a lapot, az év végeig. 1849. jan. 3-án Jókai Mór mint fő, Szilágyi Sándor mint segéd-szerkesztő az osztrák seregek bevonultak a fővárosba, önállót vezetete a lapot, mely jan. 23-án Havas által beállított; apr. 24-kén esti 6 órakor ismét megjelent a P. H., az első lap, mely ekkor fehér alapon zöld és veres nyomással Pest népéhez szabad hangokat kiadta; apr. 25-én Obernyik vette át Szilágyi Sándortól a lapot, míg a tulajdonképi szerkesztő Jókai Mór megérkezett, ki máj.

Sámuel szerkesztett és saját betűivel nyomatott Kolozsvárt. Az E. H. évek óta legbüzugóbban igyekezett, az unió kérdését előmozdítani, még oly időkben is, midőn erre agítálni fenn bünnek, alant népszerűtlen lépések tartották. Ez tagadhatlan érdeme Méhes S.-nek, valamint szintén az is, hogy az 1834-ki országgyűlés után Erdélyre következett torthes korszakban, semmit sem mulasztott el, mi által lapja az akkor üldözött szabadelvű párt hű organuma maradhasson. Hogy később az E. H. érdekében és tartalmasságban gyarapodott, ez a megváltozott politikai viszonyok kivül Ocsvai Ferencz buzgósságának köszönhetjük. Az E. H. az akkor már győztes ellenzék legkitűnőbb neveit számítá dolgozóitársai közé, úgy hogy a benne közlőtteket bátran tekinthetjük a tisztá reformer párt elvi kifolyásának. Eddigi melléklapja, a Nemzeti Társalkodó, beolvadt a főlapba s annak társzóját alkotta. 1848. máj. 16-kán Ocsvai Ferencz, az E. H. eddigi segéd-szerkesztője vette át a lapot és szerkesztette máj. 30-ig, (365—374 számokat, jun. 1-én annak címét „Kolozsvári Hirdő”-ra változtatván, folytatta azon év nov. 10-ig, ekkor a 94. számmal az osztrák seregek Kolozsvárra törtétt bevonultával megszünt. A Kolozsvári Hirdőnél közreműködtek gr. Teleki Domokos, Medgyes Lajos, gr. Wesselényi Miklós, Jakab Elek st.

Megjelent az Erdélyi Hirdő. hetenkint kétszer kedden és pénteken ivnagságában, összesen négy tömött iven; előfizetési ára félve helyben 5 ft. 36 kr. postán 6 ft. p. p. A Kolozsvári Hirdő négyszer jelent meg hetenkint, vasárnap, kedden, csütörtökön és pénteken egy egy iven egészrétben: ára félve helyben 5 ft. 40 kr. postán négyszer küldve 6 ft. 40 kr. kétszer 6 ft. p. p. nyomatott Ocsvai saját betűivel.

(Pesti Hirlap. 1848. I. 378. 469. 518. I. — Pesti Divatlap. 1848. I. 16 sz. — Szilágyi S: Magyar forradalom történet. 94 I. — Jelenkor. Encyclopaedia. Pest, 1858. 32 I. — Uj Magyar Múzeum 1860. I. 222. I. — Honi irod. Hirdető 1848. 6. I. Kóvári: Erdély történelme 1848/9. 7. 42 I.)

„Jelenkor”, 1832-ben keletkezett; szerkeszté és kiadta Helmecey Mihály, kinek betegeskedése miatt 1848 apr. 18-tól a lap szerkesztését Királyi Pál vette át; ez azonban jul. 1-jével kénytelen volt a szerkesztői társzát Keresztury Józsefnek átengedni, ekkor azonban a lap előfizetők hiányában nem jelenhetett meg. — A Jelenkor azon egyetlen lap, melynek eddig semmi határozott irányá, jellemé nem volt, azt mondá mindig, hogy ő független, s a pártokon kívül áll. Lehet, hogy igazat szölet. Legalább a közönség figyelme, mely ritkán függött rajta, s a pártok rokonszerve, mely nem igen kísérté működéséit, mellette bizonyit. Mióta ifjú szerkesztője Királyi Pálnak, ki 1845-ben ezen lap külföldi politikájának vezetésére vállalkozott s azt 1848 márcz. végéig vitte, szabad kezelése alatt állott, forró szabadelmü szellemet lehel, s kiállításának egy nemű-ég, cikkeiben él, tartalom s merész határozottság volt.

Megszűntével, egyik jeles journalistánk, következő szavakban tartá fölőtte bucsuztatóját: „A színtelen, jellemtelen öreg ur, hosszas betegeskedése következtében jobb létre szenderült, némely politikai orvosok állítása szerint, a forradalom silányitá török. Uj szavak tekintetében hasznos volt nyelvünk fejlődésére, de még inkább gazdítja javára nézve. Békés hamvaira.”

Megjelent hetenkint négyszer, a főlap vasárnap, kedden és csütörtökön egy három hasábú ívrétben; a „Társalkodó” melléklap pedig pénteken 4 ré féliven; nyomatott Trattner-Károlyinál Pesten; előfizetési ára félve helyben 5 ft. postán 6 ft. p. p. — A Jelenkor utolsó száma 1848 jun. 29-én jelent meg. (76 sz. 312, lap.)

(Pesti Hirlap. 1848. I. 510. — Hazánk. 1848. I. 628. — Nemzető 1848. II. has. — Pesti Divatlap 1848. I. 63. 299. — Radicaallap, 1848. sz. 2. I. — Der Ungar (Klein) 1848. II. 1228. 1252. — Uj Ismeretek tára, Pest, 1852. IV. 243. — Danielik: Magyar irok. I. 183. II. 145. — Ferenczy: Ma yar irod. története. 186. — Honi irod. Hirdető. 1848. 7. I.)

1-től jul. 8-ig, midőn az megszűnt, sok nehézséggel szerkesztette. A P. H., mely a Közöny felállításig hivatalos lap volt, 1848. első felében minden hírlap közlő legfőbb előfizetővel birt, számkal felül haladta az 5000-et, ezt leginkább szabadon közlött országgyűlési tudósításainak köszönhető. — Csengery jeles tapintatát leginkább a P. H. szerkesztése mellett fejtette ki, melyet bámulatos ügyességgel vezetett: úgy hogy vele egy lap sem tudott versenyezni. Lapjában legkitűnőbbek saját vezérezikkeit, melyekkel a „Márczius Tizenötödike“ szellemét sújtá leginkább. Báró Kemény Zsigmondnak hasonló érdeme volt e lapnál, számos vezérezikkeit előadási ügyesség, francia journalistikai könnyűség, — dus tartalommal s valódi tudományos becses párosulva — jellemzik. A tulzó márcziusi párthoz egyik sem tartozott s azon szerepet vitték, mint a girondisták organuma Párisban; oly egyöntetűség volt a szerkesztetben, hogy e lap ítélete bár ki előtt is tekintélyt vala. Szélszól túzték ki: a felelős miniszteriumot, szükségesség eredményeivel; a törvényhozás tekintélyének tulsulyaival és az igazgatás főágainak centralisatiójával együtt. Mint a magyar hírlapiradalomra nézve méltán szomorú hírt

szám; márcz. 17. — decz. 31-ig 1—253. sz.; 1849. jan. 3. — 23-ig 254—270. sz.; apr. 24. — jul. 8-ig. 271—333. szám adatott ki. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

(Radicallap: 1848. 3. l. — Pesti Hírlap. 1848. I. 439. 565. — Budapesti Híradó 1848. I. 482. — Közöny. 1849. I. 34. 63. 805. 338. 344. l. — Kossuth Hírlapja. 1848. II. 450. 537. — Hazánk 1848. I. 628. — Pesti Divatlap 1848. I. 63. 217. 420. 515. — Nemzetőr 1848. 10. — Szilágyi S. Pest ágyuztatása. Pest 1849. 18. 19. 43. — Márczius Tizenötödike. 1848. I. 221. — Dánielk: Magyar írók. Életrajz gyűjtemény. I. 83. 243. — Arcképek Album. A Holyfutárhoz. I. Post 1855. 27. l. — Új Ismeretektára II. 404. IV. 489. V. 57. l. — Honi írók. Hírdető. 1848. 7. l. — Pressburger Zeitung. 1848. I. 410. 1849. I. 87. 144. 203. II. 167. 762. 793. l.) Szilágyi S. Forradalom férfiai. 90. l. (Folytatás köv.)

A Sahara puszta és lakói.

Az a roppant síkság, mely Afrika északi részén Egyiptomtól egészen Algír, több ezer négyzet mérföldnyi területen forró homokkal van borítva, a teremtés ősi korában, vagyis a föld jelen átalakulása előtt, a tudósok általános vélekedése szerint tengerfenék volt. Erre emlékeztetnek még azon

színén sötét pontok gyanánt tűnnek föl az apró oázisok sötét-zöld lombkoronái; s e hasonlat nagyon találó. Legszébb s legnagyobb szerű e pusztát tekintete a Sza nevű magaslatról, melyen épen a karavánok útja keresztülvisz. Ide érve, azon oadás benyomások hatása alatt van az ember, mely a természet nagyszerűsége szemlélésénél saját parányiságát juttatja eszébe. E magaslatról távol kilátás nyílik a roppant homoktenger felé minden irányban s a beláthatlan messzeség a kék égboltozattal olvad össze, s a sárga homok a kék éggel vegyülve, sötétzöld színben egyesül, úgy hogy a láthatáron a tenger hullámaint véli látni az ember, pedig az egész csak káprázat, s az utas, ha utána indulna, épen úgy nem találta ott tengerpartot, mint nem találánk vizet alföldünk déli bájában. Hogy e roppant sivatagon egyedül utnak indulni nem volna tanácsos, képzeltető; s az ott lakók, ha utjok a Saharán vezérlő őket keresztül, csoportokba gyűlnek meghatározott helyeken, s így indul meg egész karaván, lovakon és tevéken a több napig tartó utra. A tevé a „sivatag hajója.“ Ez állat nélkül bajos volna a pusztán utazás. Egyforma gyors lépteivel biztosan halad a homokon keresztül, s ha megszorítják, 30 mérföldet is meg

Tonalló oroszlanok a saharai sivatagban.

jelenté a „Kossuth Hírlapja“ e két jeles férfi visszaléptét. — Irinyi József mint a P. H. egyik kitűnő munkatársa, abban 1848. közepéig a külföldi rovatot szerkeszté; kétségtelenül több járasságot tanusita e körül, mint a magyar lapok külföldi rovatának szerkesztői azelőtt. Irt a lapba több főcikket is, főleg a külföldi ügyek fejtegetéséről. Nagyobb zajt ütött azonban megjelent négy cikke a központosításról. E lap dolgozó-társai voltak továbbá ez időben: b. Jósika Miklós, b. Kemény Dénes, Kovács Lajos, Pap Andre, Szász Károly, Vörösmarty, Zoltán János. Az országgyűlési közleményeket Hajnik Károlytól kapták. 1849-ben a fővárosi ujdonságokat Nagy Ignác irta. 1848. végén 2554 példányban küldetett szét a pesti postán.

Megjelent a P. H. 1848. elején hetenkint négyszer: vasárnap, kedden, csütörtökön és pénteken ivnagságban, három hasábos másféliven; márcz. 17-től hétfőt kivéve naponként egy iven. Ára félre helyben 5 ft., postán hetenkint kétszer borítékban küldve 6 ft. 24 kr., négyszer 7 ft. 12 kr.; jul. 1-től Budapesten házhoz hordva 6 ft. 30 kr., postán hatszor küldve 8 ft., négyszer 7 ft. 12 kr., p. p. 1848. jan. 2-től márcz. 16-ig a 1011—1053.

artézi kutak is, melyeket a Sahara hozzáférhetőbb részein az utasok nagyobb számának kényelmére itt-ott nagy munkával ásának, s melyeknek vize mindenütt sós, keserű ízű, mint a tengeré. E kiszáradt tengerfenék csak izzó fővénnyel által van borítva, mely ha szél támad, mindegyre megváltoztatja az óriási pusztát tekintetét. Hegyek képződnek a futóhomokból, míg a halmok helyén völgyeket alkot egy másik szélroham. S ez izzó homokból álló sivatagnak is megvannak a maga lakói. Itt egy egy fakó pacsirta bukkan föl a fővénnyel, amott egy rabló madár uszik a kék levegőben zsákmányra leve; itt egy árva nyul. ott egy gazella, míg távolabbi egy nyurga (strucz) tűnik föl, a sivatagnak e kiváló lakója, mely a forró homokba rakja tojásait, a nap hevére bizva annak kiköltését. A távolból néha egy egy kutya hangos csaholása törí meg a csendet, figyelmeztetve az arra utazókat, hogy valamelyik szomszéd oázison, mely dus növényzetével a természetlen sivatagban mintegy szigetet képez, emberek is laknak. A hü eb, az embernek Sziberia jeges vidékein s a forró égöv alatt egyformán hü kísérője.

A Saharát Ptolemáus egy kiterített nagy párdúczbörhöz hasonlította, melynek sárgás-vöröses

naponként. De az európaiak jobban szeretnek lovon utazni, mert a tevének hímbló menése nem ritkán tengeri betegséget okoz. Hogy a tevé különben mennyire nélkülözhetetlen a sivatagban, már maga az a körülmény is mutatja, hogy midőn a pusztán vízhez jutni sehogyan lehet, nehogy szomjan vesszen el a forró országban az egész karaván, egy-egy tevét szoktak megölni, melynek gyomrában tiszta és hús vizet találunk.

Az utazóknak ily karavánokban egyesülése nemcsak a természet mostohasága, hanem a rablók ellen is szükséges. Az apróbb oázisok arab törzsei sokszor egész vadsággal támadják meg az utasokat, kiknek, ha erejük nincs az ellenállásra, az izzó homoktengerben semmi hely sincs a menekülésre, s e rablók kegyetlensége oly borzasztó, hogy egész karavánokból néha egyetlen embert sem hagynak életben, még a gyermekeket is lekonzolják, s tevéiket és minden kincseteket magukkal viszik zsákmányul. De szükségese az egyesülést a pusztá vadjai ellen is. Különösen a Saharának Algír felé eső részében, Batna tájékán már veszélyessé teszik az utat az Atlasz bércei között tanyázó oroszlanok és párduczok is, melyek a sivatagot messze térségig bebarangolják, s a kara-

vánoktól el elmaradók emberekben és lovakban nem ritkán gazdag zsákmányt találunk.

Képünk épen egyily jelenetet ábrázol, midőn a sivatag királyai, egy nő- és himoroszlan, vérengző szándékkal prédára várva, nézik a távolban utazó karavánt, mintha biztosan tudnák, hogy gazdag zsákmány nélkül nem maradnak; s hogy ez nem első prédájuk lesz, a mellettük látható koponya is sejteti.

Böhm József és mű-gyűjteménye.

A magy. tud. Akademia mult heti ülésében Henszlmann Imre egy nem rég elhunyt vezetésű művész hazánkára hívta fel a közfigyelmet. Ez érdekes előadás nyomán közöljük a következő rövid ismertetést is.

A sajtósági fejlődés, irányu s jellemü művész, kiról az Akademia említett ülésében szóval, Böhm József Dániel, cs. k. udvari vésnök s a bécsi pénzverde érem-mintázó osztályának igazgatója volt. Böhm Magyarországon, Szepes-Olasziban született ugyan, de innen korán elköltözvén, neve sokkal ismeretesebbé lett a külföld művészi köreiből, mint saját hazájában, a hol voltaképen csak most, halála után, volt alkalmunk egyéniségével s érdemeivel megismerkednünk. Böhm József művészi hajlama legelőbb apró faragásokban nyilatkozott, s midőn mint szegény gyermek Bécsbe került, egész birtoka egy sajtósági műtárgyból állott, s ez egy cserecszemeg volt, melyre az akkori szent-szövetség három fejedelmi alakját véste ki. Ez apró műveske figyelmet gerjesztvén iránta, utat is nyitott neki az akkori bécsi műpártolók rokonszenvéhez. Nemsokára ő is talált Maecenásra, a ki a tehetséges ifjút a bécsi akademiában kiképezte s azután Olaszországba küldte, hol Böhm az igazi művészettel s a művészet, esztetika és kritika akkori főszereplőivel lépett közelebb ismeretségbe.

Olaszországból visszatérve, Bécsben a pénzverde fennemlített műigazgatói állomására hivatott meg s mint udvari vésnök egymást követő számos művészi becsü vésművei által mindinkább elismert hírt és nevet vivott ki magának. — Azonban e hivatalos állásán és foglalkozásán kívül még egy önként választott más helyet is foglalt el a művészet világában. Böhm oly szenvedélyes

egyik nemzet művészetének befolyását a másikra. Böhm gyűjteménye a művészetre nézve az volt, a mi az önkény-gyűjtemény a történelemre. Ezen műtörténeti muzouma élénk képben állította a szemlélő elé az emberi szellem lépésenkinti haladását; megmutatta azon hatást, a melyet egyik korszak és nemzet a másikra gyakorolt; bebizonyítja a népek kölcsönös egymásra hatásának szükségét s a szellemi erő és tevékenység mara-

Böhm József. — (Érem után rajzolta Doby Jenő.)

dandó eredményeit. Végre az ily historiai műgyűjtemény az újabbkori művészet és művészek számára a legjobb képző-iskola, mert ez utóbbiaknak megmutatja, hogy elődeik a mult időkben mennyire voltak képesek illető korszakaik igényeinek megfelelni, nemcsak szellemi, hanem technikai tekintetben is.

Böhm műkincsei — mint Henszlmann Imre állítja — minden muzeumnak díszére válnának s

mint halljuk, örökösai most e ritka gyűjtemény darabonként szándékoznak eladni, még pedig már a jövő decemberben, a midőn összejutendó országgyűlésünk még alig lesz oly állapotban, hogy a megvételre szükséges összeget az országos pénztárból megszavazhassa.

A fentebbi adatokat olvasva, önként azon kérdéssel merül föl előttünk, hogy a szegényes viszonyok között nevedekett Böhm mikép juthatott ily drága kincsek birtokába? A felelet e kérdésre igen természetes. Midőn Böhm e század harmadik évtizedében gyűjtéseit megkezdte, akkor még Bécsben is csekély számmal voltak a művészet kedvelői s avatott szakismerői. Így történetek, hogy ő, ki a műtörtéket sokszor jelentékeltenek látzó tárgyakkal azonnal felismeré, a megvételre kínálkozó alkalmat mindenkor előnyösen felhasználhatta. Így például egyszer egy árverés alkalmával a hét apostolnak a nagyírú Raphael által sajátkezűleg festett arcképeit, darabonként egy váltó forintért vette meg, a mikért a mai műtörtéket ezeket adnának meg! De azonkívül mint afféle szenvedélyes műbarát, mindennemű nélkülözéseket örömet türt, csak hogy a megtakarított fillér által ellenállhatlan műszönetét kioldgithesse. Így gyakran említ bizonyos önelégültséggel, hogy asztalán évek óta nem látott sült csirkét. Egyébiránt Böhm nem csak szenvedélyes gyűjtő, hanem igazi szakértő művész is volt; s a művészet tárgyaiban oly éles és határozott ítélettel bírt, hogy a művészet körök emberei kétséges esetekben mindenkor örömet ő hozzá felebezték vitás ügyeiket. Az ő közvetlen növendékei között most már többen vannak, kik Bécs művészi köreiből tekintélyes névvel és befolyással bírnak.

Ismertetésünket nem zárhatjuk be másképp, mint Henszlmann Imre azon hő ohajtásával: bár sikerülne Böhm nagybecsü muzeumát hazai intézeteink gyarapítására s művészeti viszonyaink általános érdekében, Magyarország számára megszerezni!

A pesti városligeti tó ásátása.

Síralmas látvány volt, midőn több évvel ezelőtt csak azon vetjük észre magunkat, hogy a liget tava napról napra mindinkább szűkebb meder közé szorult, elposványosodik, s hogy vége

A pesti városligeti tó ásátása. — (Rajzolta Keleti Gusztáv.)

barátja volt a művészetnek, hogy már azon időben, midőn a régi művészet még egészen el volt hanyagolva s az újabb művészet mozzanatai még nem indultak meg, figyelmes szemmel kísérte mind azon kisebb-nagyobb műtárgyakat, melyek vagy már magukban bírtak művészi értékkel, vagy az általános művészet fejlődés történetének magyarízataul szolgáltak. Ezenél fogva Böhm egy historiai műgyűjteményt alapított meg, azaz oly gyűjteményt, a melyből világosan meg lehetett érteni a művészet időszerű s fokonszintű fejlődését, s

ha ki lehetne eszközölni, hogy a magyar nemzeti muzeum számára megszereztesse, ez szunyadó művészeti viszonyainkra bizonyosan jótékony, tanulságos és fejlesztő hatást gyakorolna. S magának Böhmnek is ez volt egyik kedvenc gondolata. Bár tollunk régen elszakadva, idegen légkörben élte napjait, a hazája iránti rokonszev még eléggé élénken maradt meg keblében, s míg élt, gyakran említé, hogy hajlandó volna műkincseit olcsó áron a nemzeti muzeumnak átengedni. Azonban a szép eszme nem válhatott ténynyé, s

azon szép időnek, midőn nyáron kényelmesen belefulhatott a szerencsétlen szerelmes a tó vizébe, s télen a vidám deák s pajkos mesterinasok, jobbára fél korcsolyán, cikázhattak keresztül-kasul s sikos jegen.

A dolog elvégre annyira ment, hogy a csolnokok raja, mely ott tarkázott a vizen, a „kikötőben“ szorult. A vasárnap evezők búsan hajoltak meg a tények kéréshetelen logikája előtt, s mert maguk nem lubiczkolhattak a barátságos habokban, irigykedve nézték a kutyahalakat és dűledező

szemes békákat, melyek kicsiny voltaknál s épen nem fínszókat természetükkel fogva, derűlten uszáltak az izsapanban.

A hírlapok, ez örök éberségű ellenőrei a közéletnek, végre megszokták a kevés vizet s hatalmasan elkezdtek lármázni, telezúgták a város atyáinak fülét, hogy ez így szegényszemre nem maradhat, hogy a liget földjét nem lehet a külföldi béka- és sáskafajoknak tanyául és termőföldül átengedni. A tiltakozás használt s a virágó épülete által fölemészett összegekből fennmaradt magot elvetették a tóba, melynek partjai közt most ismét megdővül s megtisztul a víz.

Az ásatási munkálatok — melyekre 10,000 ft. van kivétel — szépen folynak s a jövő tavasz derekán tán véget is érnek.

Nem titkoljuk el itt azon való sajnálkozásunkat, hogy a tavat ezuttal keskenyebbre szabták; igaz, hogy nyert általa a kitágított sodrony-sziget s a városi erszény, de jobb szeretünk volna, az előbbinél ha a milyennebb tavat nem is, de legalább olyat, a mályennel már birtunk. Egy füst alatt még azon megjegyzésünk nem akarjuk eltitkolni: hogy a mederből kiásvott termő iszapot miért nem inkább a röndeausővénye mögé, annak meddő földjére hordták, mint hogy az azt befoglaló sétányt, melyet egy sem lehetett eléggé öntözni, töltés föl vele, kétségbeesésére minden városiigot látogatónak s különösen a nőeknek kiknek uszályos ruháiba ugyancsak belekapaszkodik a záros föld, mig gyenge, keskeny lábuk csaknem bokáig süllyed a süppedékes, fekete porondba.

A harangok újabb felszerelési módja.

A harangöntő-ipar mellett néhány év óta azon dicsegetre méltó törekvés nyilvánult, hogy a harangok általában mind czélszerűségük, mind szilárdságukra nézve megfelelő felszereléssel látnak el. Egyrészt azon cél tartatott leginkább szem előtt, hogy a harangzás a lehető legcélszerűbb erő felhasználásával legyen elérhető, másrészt pedig öntöttvas-kalapok (Gussseisenhelme) alkalmazása tetszetős alakkal vétett foganatba. Vaskalapok által igyekeztek a nehézkes fakalapokat (Holzhelme) már durva formáik miatt is, végből eltávolítani, minthogy ezeknek alakváltozása mindaddig a változókéony időjárás befolyásaitól függött. Egy további ok, minél fogva az öntöttvas-kalapok a harang-felszerelésnél különösen ajánlhatók, a vasnak olyán tulajdonságában rejlik, hogy az mint jó hangvezető a hang kiterjesztése s teljességére szolgál; s ezzel még azon nevezetes előnnyel is bír, hogy előjöhöz tüzvesztési alkalmával a káros elem pusztító hatásának semmikép sincs kitéve. De a tűzbiztonság e lényeges előnye csak akkor lesz tökéletesen elérhető, ha a harangláb és torony tetszőkének készítéséhez kizárólagos építőanyagként csupán öntött s kovacsolt vas használtatik fel jövőre. Mely okból tehát kívánatos lenne, hogy minden egyházi község új torony építésénél, még azon esetet sem véve ki — ha e cél vagyona megfeleltetésével járma is — arra különös gondot fordítsanak, hogy a kiüthető tüzveszt káros hatásait öntöttvas haranglábak s tetszőkéek által egészen lehetlenné tegye.

A harangok tulajdonképi felszerelését illetőleg sokat fáradozott Pesten 4 év óta két iparos ez ügy körül, és hogy ezek a dicsegetés czélt minő eredménnyel segítették elő és érték el, ezt akarom ezuttal minden egyházi község hasznára s okulására bővebben s érthetőleg megmagyarázni.

Legelőször egy itteni nagyszerkővács lépett nyilvánosságra új harang-felszerelési modorával. Ez a régi fakalapok felszerelési módja megtartásán kívül, a közönségesen ugynevezett *medvetalpak* (Bärenpratzen) helyett, leginkább új tampa élű csapok alkalmazásából állott, melynek viz-szintes fekvésű (Auflagebene) aczél-perselyben — a régi modortól eltérve — a haranglábak domborodási teteje alá esett. Ezáltal a harang megdolgoztatásánál csakugyan igen könnyű járás s ennek folytán a felhasználó erőnek tetemes megtakarítása éretett el; de miután ily felszerelés mellett a harang, ingatási útjának csak felét tevének, ezáltal tökéletes s teljes hang a harangból ki nem tolulhatott: a harangütések is bizonyos idő alatt igen érezhetőleg megapadtak vagy kevesebültek annyira, hogy ilyenmő harangzás inkább tüzel-adással (mikor a harangot félrevertik) volt összehasonlítható. Ehhez járulnak még több lényeges hiányai s rendszernek, melyek ezt az egyházak általános alkalmazására károsnak s ve-

szélyesnek tüntetik fel. E hiányokhoz tartozik pedig, hogy az ütő nem mozog hason irányban harangjával, hanem ingatási útja feléhez aránylag, épen ellenkező irányban igen keveset mozogván, a harang ezáltal nagy erővel az ütőre ver, miáltal könnyen harangrepedés támadhat; vagy pedig ily rögtönzött megrázkódattatás által az ütőnek törése már rövid idői használat után elő-mellőzhetőleg meg fog következni. És sajnos, hogy ily eset már is az e modor szerint fölszerelt harangoknál rövid használat után már többször előjött. Különböző ezen káros hatás nagyon könnyen megmagyarázható, ha azon, hosszabb idő alatt használatban levő vasut-sineknel tett tapasztalást tekintjük, hol gyakori megrázkódattatások által — melyeket a nehézségek okoz — ezek szálas texturája (Gefüge) durva jegeces állapotba ment át, s így természetes összefüggése s ennek folytán a vas eredeti szívóssága végkép megszűnik. Hasonló átalakulást szenvednek a harangütők is, mivel ezek u. n. szemek alatt nagyon gyakran eltörnek: mi által emberélet is veszélyeztethetik.

Hogy továbbá ezen felszerelési modor a harangok kímélése s lehető legnagyobb tartósságának tekintetéből épen nem ajánlható, igazolással szolgál a debreczei ref. egyház 30 zászás harangja, mely 1822 évben Eberhardt Henrik híres harangöntőtől öntetvén, ezzel 42 éven át ugyanazon ütőhelyen harangoztak, anélkül, hogy legkisebb kárt szenvedett volna. Az ütő helyének változtatása alkalmából, mikor új felszerelést a fenntartott nagyszerkővács készíttette (ki egyszerűen képviseleje a szóban álló felszerelési rendszernek), ezen harang 1 1/2 évig tartó harangozás után ütő-karimájának új ütési helyén már is megrepedt, holott ez kellő kímélet mellett legalább még 50—60 évig eltarthatott volna.

Itt ugyan csak is azon fonák rendszer volt egyedül oka a harang megrepedésének, mely szerint az ütő nem a haranggal egy irányban, hanem épen ellenkezőleg mozgott, s a harang rögtön s erős hatású ütése az e pillanatban súlyerejével nyugvásban levő (vis inertiae) ütőhöz verődött.

Ezen iparos szintgy jár a 100 mázsa súlyu nagy haranggal Besztercebányán, mely harangozás közben koronája alatt lapos társzásjában repedt meg, s mely szintén az ő rendszerre szerint volt felszerelve. Mint eddig tudjuk, már több ütő is eltört e rendszer mellett, amit épen nem a kovacsolt vas rossz minőségének lehet tulajdonítani, mivel e czéla szántsámdékkal a legjobban ki-forrasztott vas alkalmaztatott.

A harang felszerelés e hibás rendszerét csak oly toronyokban, melyek hely zűke miatt más jobb felszerelési s felállítási modort nem engednek — s akkor is csupán szükségből — lehetne csak alkalmazni: ellenben mindenütt, hol a helyiség a harangok tökéletes kilődhatóságának megfelelőleg — mint azt maga a dolog természete szigorúan követeli — meghatározza s rendezve van, mint káros s veszélyes fenyegető modor egészen fél-revetendő.

Épen ezt tapasztalta egy helybeli harangöntő a harangok tökéletes kilődhatóságánál, ki a fenntartott harang felállítási rendszert vett alkalmazásba, melynél káros harangrepedések még eddigélen nem történtek ugyan, de ütők még is törtek el. Pedig ez már lényegesen eltért a nagyszerkővács rendszerétől, minthogy ez az *első kalapokat öntöttvasból*, módosított tompa élű csapokkal készítette. De miután közelfevő okoknál fogva belátta, hogy e rendszer nem állandósítható s életbeléptetésre nem alkalmas, ezt végkép el-hagyta és helyébe új rendszert alapított, melynél a már eddig is használt, gömbölyű csapok alkalmaztatvák, a harang emellett teljes kilődhatási tulajdonsággal bír, s a könnyű járás harangozás közben a részére szabadalmazott, *surlódiástól ment új perselyek* által értetik el. A harang teljes hangja, könnyű mozgása minden nagyob erőmegfeszítés nélkül; továbbá a torony állandóságáza ezen modor által maradandólag biztosítottik. — Egy szóval, nevezett előnyeink kívül egyetlen egy hiányt sem ismerek azok közül, melyek a nagyszerkővács rendszernek sajátjai. Ebből tehát szükségképen következik, hogy ezen utóbbi, s kedvező tulajdonságainál fogva egészen új s czélszerű harangfelszerelési s felállítási rendszert kiválólag alkalmazásul ajánlani kötelesség, melyet mindenki tehet, ki komoly akarattal s bátorsággal bír, az igazi jóéret s hasznosért szóval s tettel kezessékni.

Fischer Adolf, gépésszmérnök.

Egy magyar iparos-segéd levele Párisból.

Páris, októ. 6-kán 1865.

Igen tisztelt szerkesztő ur! Az utazási vágy valóban általánosan vált hazánk iparos faínál, s mindenki előtt azaz cél legegyszerűbb, hogy egykor haza kerülve, a hazánknál annál nagyobb hasznára és dicsőre lehessen. Hihetetlen, hogy csak egy iparos honfű is a vándorpálcázt kezébe fogva, elhagyá drága szülőföldjét a nélkül, hogy azon nemes szándékot mindenütt szívében ne hordaná. Ma már Németország bármelyik városába, vagy Sveicz regényes bérczei közé menjem az ember, magyarokat az ipar teréről mindenütt talál; pedig még csak öt év előtt mily gyérben voltak. Midőn azon időben Zürichben voltam, egész nyáron át csak egygyel találkoztam, mig ma számuk a husz-as felülmulja, és Münchenben is, csak a legényegyfolyban, szintén ötvennél többen vannak beírva.

Mert elégedetlen az emberi kebel s mindig többre vágyik. Megnézzük Bécsot, de az nem elég, tovább megyünk; betekintünk Németország székvarosába, onnét elmegyünk Sveiczba, felmászunk gyönyörű bérczeire, onnét beletekintünk a Mindenható nyitott könyvébe, elmerengünk; végre magunkhoz jövünk azon gondolattal, hogy a világ még ennél is nagyobb, csak tovább! De most hova? rá gondolkodok azután — Párisra. Beszéltünk már róla sokat, még annál többször álmodtunk, de hej! magasabbnak tűnik az fel, mint Sveicz hólepte hegyei; nehéz lesz oda felmászni!

Az után találkozik véletlenül egy iparos-társunkkal, a ki épen az iparvilág ezen Kanaan-éből jó, saját ipara terén bőven megrakva ismeretekkel és tapasztalattal, hazafelé ballagva, hogy azokat szülőföldjén honosítsa. Ezt azután körül fogjuk és hallgatjuk, mint minálunk ezélt az obsitos katonákat; kiki kérdez tőle valamit, mit már régen szeretett volna megtudni. Megtudjuk tőle, hogy lehet-e ott a magyar vagy a német nyelvvel boldogulni? mert hogy francziál tudjunk, arról szó sincs; megtudjuk, hol vannak az oleós szállodák, és szives barátunk vagy egy tucatz elmond ellát bennünket, egy papirkágya utca, hásszám pontosan felírva, mik között egy pár oly czíra van, hogy vagy háromszor elmondjuk utána, mig tisztán nevezhetjük. Ezt gondosan elteszük zsebéinkbe és boldogok vagyunk, de hogy is ne? mikor Párisnak egy kicsiny részét már zsebéinkben hordjuk.

Párisba juthatni, ez minden vándor iparosnak a legfőbb célja, hanem az igaz, hogy a leg-többször nem érik el. Az én párisi vágyam (hej! mert nekem is jutott belőle már jó ideje egy jó adaggal) az idén erősebben lépett fel, mint máskor, és pedig egyszerre oly hatalmasra nőtt ki magát, hogy alig tudtam neki ellenállni. Ekkor juttott eszembe, hogy a múlt évben a „Vasárnapi Újság” egyik számában egy párisi magyar egyet-léselőször olvastam, azonnal elhatároztam, hogy azon tisztelt egyelet lelévileg meg fogom kérni, hogy ha jelenleg Párisban alkalmazást nyehetnek saját iparágamban, sziveskednének tudtomra adni; és ime, két hétre reá a feletet az volt, hogy ha most jövök, akkor biztos kilátásom van; a levélhez hozzá volt csatolva egy szálloda czíme s a jutányos árak jegyzéke.

Most oda volt a nyugalom, oda volt a béke, csak elő avval a vándortársnyával és le avval a vándorbortól a szőgről, melynek színét a portól ugy sem lehetett már ismerni, mert már sokáig pihent. Busut vettem Münchenből, a hol épen Vörös Jancsi jeles zenabandája ilte diadalit és pár nap alatt Párisban voltam. Legelőször teendőm volt, az egyelet fölkeresni és meglátogatni. Ott találtam őket, a hazai lapokban böngezes, vig, barátságos be-zéd között. Valóban mondhatom, hogy igen szives fogadtatásban részesültem a derek fiuknál, és velük mulatva, egy pár perczerre egészen elfelejtétek velem, hogy a francziák fővárosában vagyok. Megemlést érdemelnek különösen Vitt Dávid, Davida Sándor és Bossányi József urak, kik ügyemben fáradozva, a legnagyobb szíves-séggel vezettek kijelölt helyemre, a hol maig is vagyok, miért is fogadják azon derék honfiek köszönetemet. A párisi magyar egyelet valóban oly derék fiukból áll, hogy büszkébb vagyok arra, hogy tagja lehetek, mint arra, hogy Párisban vagyok.

Különbösen nem örvend minden ide utazó oly szerencsésnek, mint én, hogy azonnal alkalmazást nyerjen, mert vannak, a kik 6—8 héti kénytelenek várni, és az itt természetesen sok pénzbe

szokott kerülni. S a ki a mellett nem tud egy szót sem francziálul, annak azután megvannak a saját baloldalai. Az első napokban velem is történt, hogy egy vendégelőben ebéd után egy kevés vizet kértem a bor mellé; hoztak is, az igaz, hanem a víz helyett egy tányér krumpli-főzeléket. Ő mosolyog, szerkesztő ur? de higgye meg, hogy ugy volt. Nem maradt egyéb hátra, mint megenni, mind a mellett, hogy egy szikra étvágyam sem volt utána, mert attól tartottam, hogy ha a tévedés kisl még majd jót nevetnek az én kontóma. Minden ide vágó iparos-társaim ide érkeztek legalább is 50 frankról rendelkezhesse- nek, mert itt pénz nélkül igen bajos az élet, nem ugy mint Németországban, hol, ha minden esetben vagy is, akkor a „vívás” (Fechten) nemes művésze segítségével, kifog a nyomoron, mig itt Párisban semmire sem mehet vele.

A germán nemzet iparos fiait sokat vesződtek, hogy azon művészetet itt is meghonosítsák, de eddig hasznalan. Ehhez jő még, hogy itt a segéd-eknek saját műszerüknek kell lenni, és mivel a párisi különbözik a miekntől, azt azután itt kell megvenni. Van egy asztalos barátom itt, a ki azt mondja, hogy az ő műszere eddig 150 frankban van, de azért még korán sincs minden példány képviselve. — Asztalosokból Magyarországi leg-jobbban van Párisban képviselve, de leghamarabb is nyerne foglakozást. — Egyletünk a legszebb virágzásnak örvend, és derek előnkünk mindent elő-követ, hogy egyletünk szellemileg is gazdagodjék.

Még egy érdekes tárgyat akarok említeni. Meglehet, hogy az ön előtt talán már nem új, hanem azért se baj! A múlt vasárnap a Palais Industrieban voltam, hol jelenleg a városi és országos ipar- és múkiállítás van, ott történetesen a régiségi magányjütemények között boldogva, egy széknyer előtt megállók, hol e czím volt: „A 16-ik századból”; abban tovább nézgetve szemembe ötlött egy 4 hüvelyk átmérőjű kerék ércz érem, e körülírttal: „Mathias Rex Hungariae.” A legnagyobb öröm fogott el. Rajta volt Mátyás király tisztán metszett mellképe, bajusz- és szakáltalan arcz, tömört haja borostánnyal átkötve, az érmek Signol ur tulajdonai. Őn barátságos jobbját szorítva, t. szerkesztő ur, vagyok stb. — *Jedlitka Károly, iparossegéd.*

Édes Gergely nehány verse.

Irodalmunk történelme sok oly időszakot mutat fel, mit előbb-utóbb a feledés sűrű fátyolával kellend beborítanak s ha a későbbi irodalom-búvár netán mégis használni fogja az ily idő-szak íróit — : azt csak azért teend s teheti, hogy a jót a rosszól meg tudja különböztetni, s hogy a rosszat is ismerve, a jót annál inkább méltá-nyolni képes legyen.

Ily szerencsétlen kort fájdalom! többször tudunk megjelölni de vigaszul szolgál, az hogy — hosszú időre legalább — nem volt képes erővel venni irodalmunkban, s mindig születtek oly első rendű csillagok, kik azt s különösen költészeti irodalmunkat az örvény szélén is biztos lépéssel bírták elvezényelni, olyannyira, hogy a jelenleg létező állapponra eljuthattunk. Ezt ugyan az idő vivta ki leginkább, de tagadhatlan az is, hogy jóbb gondolkozás s szellemű íróink és költőink nélkül még messze vlnának mai műveltségünk-től.

A fentirt szomorú időszakok egyike volt az, melyben Édes Gergelyek, Mátyási Józsefek, Gyönyösi Jánosok stb. árasztották el irodalmunkat pazar bőségű s ép ilyen rozaszagú műveikkel. Év-ről évre mutat fel könyveszetünk ez iróinktól munkákat, de csaknem kivétel nélkül egyformán silányakat s tán e korszak volt az, melyben leginkább kellett félteni költészirodalmunkat a végelelű-től. A múlt század végén — mint tudjuk — leg-jobbaink behörtönöztek, Kacinczy pályafutá-sában megdöglőlván, mig ezek szabadon futkostak az egy idegen haggott fövényen.

Igen! a XVIII. század utóévei s a jelen század első fele volt felsorolt íróink működésének ideje. Alig néhány évizete ennek, de mégis a nemzet legnagyobb része előtt terra incognita ez s nem vélek hasznatlan dolgot mivelni akkor, midőn egyik legelterjedtebb lapunkban Édes Gergely — amaz íról ker egyik fő-fő bajnoka — műveiből némi csekélységek közlök, bizonyítványul akkori olvasóközönségünk nagy része szépizésének. Hogy pedig nagy közönsége volt akkor az ily műveknek, azt bizonyítja Édes verseinek azon példánya is, mely kezeim közt van s 1803-ban már második kiadásban jelent meg e czím alatt: „Édes Gergely ifjúi enyelgésai. Vázson.”

T Á R H Á Z.

Vasárnapi beszélgetés.

(Ló- és egyéb versenyek. — Magyar, angol és német vá-lasztók. — Egy tudós követjelölt — A gyorsírók. — Palmerston).

Pest, okt. 21-én.

E hét a versenyek hete volt.

Ott, a soroksári ut mentében, hol a por még eső után is vastag felhőkben kavargó fejnük föl-ött, számos uri s bérfogat, kurta farku, teley-paripák s hosszú sorényú, délezeg ménlovak s helye-rakodott társas szekerek robogtak, ugrattak, vág-tattak s kóvályogtak ki e héten a Rákos mezejére; ezuttal azonban jóval kevesebb számban, mint a ta-vaszai futtatások alkalmával, melyekbe a fejedelem jelenléte a szokottnál nagyobb élénkséget hozott.

A futtatási koncertzen, hol kimondhatlan nevé, vékony lábú lovak hátán még kimondhatla-nabb nevé s még vékonyabb lábú, jockeynek csufolt emberfélék műlovagoltak, alig volt jelen 500 néző, jóllehet az első versenynapon igen ked-vezett az idő.

Természetes oka ennek az, hogy a párducz-os ösök ivadéka, mely megérthető, ha, mint apánk, szabad ég alatt gyülekezze s mint nekünk házával ez okból nyakra-főre siet kőmives, ács, lakatos, asztalos, kovács, piktör, cserpepes, fazekas, bádogos stb., hogy e hősök sarjadedka domom, a követválasztás porondján is versenyen a bizalom szép czéljéért s emellőfogva személyök csoportosítása a tömeget.

A kedélyek még mindig nagy forrongásban vannak s ez mindaddig úgy lesz, mig a jelöltek közül, a szavazattöbbség által teremtetők követei, ki nem kerülnek. Minden fél a maga emberére fo-gad s a korteskedés voltaképp csak most érte el tetőpontját. Örömmel mondhatjuk, hogy Buda-pestben, noha zajosan folynak a kapacitációk, ra-konczatlankodás, erőszak, véres fej nem fordult még elő. A kihágásokat azonban, melyek a vidé-ken itt-ott előfordultak, mig egészen véve elit-jük: utoljára sem estünk még miattok kétségbe-sőt ha közelebből vizsgáljuk a dolgot, e vad csaták is tanusítják a politikai érdekeltséget. A világ leg-

E munka 32, 33 lapjain ily versszórnyetögek olvashatók: „Okosonn nyomorgóhoz.

Óh okos óh nyomorogi, dolgodhoz fontos okonn fogj: Jót gondolj, jót szólj, sok gondozottok oszloi. Igy kiki, mint hiv sziv, mint tisztit is irni kinyitit mir Diecsir s igy vig hir nyilni, virtini, ki-ir.

Szörkötöst öltő Bölcsöl.

Bölcs! szörkötöst ölt, örömhöz több örömet tölt, Könyv-özönök közt nyögj; jöjjön öröm, könyörögj. Ugy kuruczul rút futsz, úgy rút búna túl kuruczul jutsz; Ugy máil rút harutunk s Burkusul utsz! futunk.

Füsttől ürült tüzi szüszül.

Szüz! úzfüz fült báz? úzfüz süt, füsttül ürült tüz? Szüz! búztál szükülj; túrj, sűrű tüz ul ürülj.

Magyarzatja.

Szép szüz! mely orozádon kiüt Hát füst nélkül való tüz süt? Kérlek hogy magad? megbeszöld A buja szerelmet kerüld.

Van az ilyenmő műveknek egy elvitázatlan érdemük is, s ez nem más, mint hogy velök ki-mutatható nyelvünk sokoldalú gazdagsága, de ez csak akkor: ha nyelvész mint nyelvészeti ritka-ságot írja meg vagy közli, nem pedig úgy, mint idézett műben, hol maga a versificator is — mert költőnek koránsem nevezhetem, — jó mű gyantát írta meg, de közönsége is olyanul olvasta.

Több iról ezuttal nem idézek semmit. Olvasóink ebből is bő tanúságot meríthetnek arra nézve, hogy mily elbukó félben állhatott akkor irodalmunk, midőn ily művek is nagy kelendő-ségnek örvendtek, s pedig épen az ugynevezett *művelt közönség* részéről, mert a magyar köz-nép az időtájt épen nem olvasott, még a neki szánt csekély számu műveket sem.

Édes Lajos.

Egye veg.

(Rsz.) — (Orid körtefa.) St. Pierben (Savoya) van egy körtefa, melynek kora több ezred-évre vihető vissza. A fa magassága 60 láb — s oly terebélyes, hogy alatta 150 személy egész kényelemmel etetik. Törzsének kerülete 12 láb. Ez idén 127,840 gyümölcs volt rajta.

polgárisultabb országainak egyikében, Angliá-ban: választási mozgalom boxolás nélkül nem is képzelhető. A pártok ott is elkecseregett harc-zot vlnak egymással s a küzdőtérrel nem egy szabad választót visznek haza lepedőben, mig Bécsben ugyszólván fülőfogva hurcolják a sögrót a vá-lasztói gyűlésekre, miket rendszeren, hogy maguk-hoz csábítgassák a „bécsi gyereket”, sörházak-ban szoktak tartani. Ott azután föláll az orchestrum-ban a Herr von Strobelweiser vagy a Herr von Himmelfreundspointner s beszél ártatlan dolgokat a szabadságról s bele-belepislanva az előte fekvő irásba, elődjaja politikai meggyőződését, melyet nagyon megtapsolnak; miután ez elhedudelte val-lomását, jó az ellenjelölt, a Herr von Kitzelberger; ez is elődjaja mondkáját, melyet szintén megtap-solnak; azután a „Pawlattschen-re föllép a Herr von Gaglhuber, ki harsogva trombitálja le a hívek fejére véleményét, melyet szintén megtapsolnak. S így megtapsolnak szép és példás összetartásban minden kandidátust, megdicsérik, hogy „fixer Redner”, fejtegetéseinek klerikalis, liberalis, ilyen vagy amolyan színezetével vjaini keveset törődve. Rendesen azt választják meg, kinek leglgharsányabb szava van s ki folyékonyan beszél. Aztán leemel-vén a szegről a cizilindert s még egy pohár „S eh-biert” öntvén a nyakravaló mögé, illedelmesen jó éjszaktat kívánnak egymásnak, grüszoltatják a Frau Gemahlnt s szép csendesen haza mennek. Hogy aztán mind a mellett Bergerek és Schusel-ek kerülnek a parlamentbe — abban ök igazán ártatlanok.

S ha a magyar országgyűlésen Schwartz Gyula csakugyan követül fog megjelenni — abban meg mi leszünk ártatlanok s határozottan azon kis, de annál zajosabb csoportnak fogja köszö-netheti megválasztását, mely, miután jelöltül Székes-Fehérvárt s a Lipótvárosban léptető föl hasznaltalan, most a Terdzváros falait raggatja tele az ismeretlen névvel, melynek bővebb ismertetése okáért, körlevelet bocsátott a ha-hatatlanság szá-nyaira, s ebben a sok magasztalás közt az is olvasható, hogy dr. Schwartz Gyula ur, ó-görög, német, francia, angol, spanyol, turul, alán, got,

A távíró volt az, mely e napokban tudatá velünk az „old Pam”, az öreg Palmerston, a hatalmas Palmerston halálának megdöbbszött híret. Oly öreg volt már, hogy szinte azt hittük, túléli a vi-lágot — s mégis meghalt! A nagy államférfiak tündöklő triászából már kettő sírba szállt — Cavour és Palmerston. A harmadik — harmadik Napoleon. S ha ez is kidől, ki emeli föl a háromnak fegy-verét? Ezt nem tudja *Forgó János.*

Irodalom és művészet.

(Vörösmarty életrejtés) ez hajlva, sőt némely részről túrelmetlenül is várt munka, Gyulai Páltól megjelent, s általa irodalmunk nem csak jeles művel gazdagodott, hanem azt valódi örömdarabok irodalmi eseménynek lehet nevezni. E munka nemcsak Vörösmarty életadatainak gyűjtésére, hanem a mellett, hogy őt mint író és embert hű vonásokkal jellemzi, egyszersmind 1823-tól 1848-ig a magyar irodalom fejlődésének s az akkori társadalmi viszonyoknak is hű képét adja. A mű 14 nyomtatott ivre terjed, s nemsokára külön kiadásban is meg fog jelenni.

(Hangversenyek) Grün hegedűművész nov. 1-én, 4-én s 11-én kamara-zeneestélyeket rendez az „Európa” termében. — Philharmoniai hangversenyekre is készülnek, de a vigadó termének berelje 600 főt kér egy-egy előadástól. Oly magas ár, minőt aligha fog zsebre tenni. — E tél folytatán, hír szerint egy kitünő művész vendége lesz Pestnek, Joachim, a hegedű királya, a ki fölépítve bizonyára nagy műveltséget zenekezelővelöknek.

(A magyarországi műegylet) ig. választmány által okt. 13-án tartott ülés alkalmával a következő művek vettek meg: 1. Mali Keresztélytől Düsseldorfban: „Tájrész Chiem tónál.” 2. Dvorák Antaltól Prágában: „Fonó nő.” 3. Longko D.-tól Münchenben: „Tájkép a Starenbergi tónál.” 4. Ligeti Antaltól Pesten: „Capri sziget öble.” 5. Friedländer Frigyesétől Bécsben: „A légyott.” — Továbbá Edl Tódor közbenjárására Pozsonyban megvették Litzzenmayer Sándor olajfestményét: „Erzsébet, II. András leánya 1235-ben a szentek sorába vétetett fel Marburgban.” — Végre a magyarországi műegylet 1866. évi műlapul választotta Wagner Sándor rajzát: „Mátyás győzelme a cseh óriáson.”

(A Docksrendszert s annak alkalmazása a Budapesti állítandó közraktárakra.) Ily czimzűl Maygraber Ágostontól egy 168 lapra terjedő munka jelent meg: kiadták Pollák testvérek. A munka VI. részből áll. Az első rész „Általános észleletek” czim alatt, a nemzeti érdekek és előítéletekről szól; a második rész a docksok intézetét, a harmadik rész a francia törvényhozásnak a közraktárokra vonatkozó rendeleteit fejtegeti; a negyedik rész a külön rendszabályokra tér át, a docksokban az árak átvétele, kiszolgáltatása, átruházása, rakhelyi díj, biztosítás, nyilvános eladás, sulymerés, különös árszabályok, térítvények, folyó számlákra stb. vonatkozólag; az ötödik rész a működés sommas áttekintése, s a hatodik vagy az utolsó rész a Budapesti állítandó közraktárak és ártitelti rakhelyek tervezését adja elő. A munka Deák Ferencz nagy hazánkfianak, mint a közraktárak eszméje lelkes pártfogójának van ajánlva.

(A Magyar Jogtudományi Hetilap kiadása) dr. Vincs Sándor, lapja előfizetési árát az egyetemi s jogakadémiai hallgatók számára tetemesen leszállította, hogy azok nemzeti jogunk fejlődését a tanelőadások mellett az életből is tanulmányozhassák. Az egyetemi és akadémiai joghallgatók számára a leszállított előfizetési ár, egész évre 6 ft, félévre 3 ft.

(Lapengedély.) Roboz István „Somogy” czim alatt általa szerkesztendő hetilap kiadására nyert engedélyt. E lap a politika mellőzésével, szépirodalmi és gazdasági tartalommal Kaposvárról jelennek meg.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

(A magyar borok a du'lini kiállításon.) A közelebb Dublinban tartott gazdasági kiállításra a magyar borok nagy figyelmet ébresztettek; mutatja ezt a bíráló-bizottmány jelentése, mely a következő: „A magyar borok különösen említésre méltók. Feltehetően csinos gyűjteménye volt ez a vörös és fehér boroknak, melyeknek fajtái alig, vagy csak kevésbé voltak még ismeretesek ez országban. E boroknak nagy minősége és iskolázottsági felsőbbbsége, mint termelési olcsósága is azt igazíri, miszerint a könnyebb francia boroknak hatalmas versenyzői lesznek. A borok felette kellemesek, zamatosak, tiszták, mely tulajdonokhoz még az újdonságnak, és az olcsó árnak további ajánlata is járul.” Érmeket nyertek: Ranolder püspök, felsőges minéműségű magyar borokért. Flandorfer J. Sopronból, felsőges minéműségű magyar fehér borért. A szezárdi borkereskedési társulat, felsőges minéműségű magyar vörös borért. Gróf Zichy Ferraris Emánuel — Nagy-Szőllős, — felsőges minéműségű, tiszta és olcsó borokért. Gróf Zichy Henrik, felsőges minéműségű tokaji borért.

(Két új találmányról) értesül a „P. Ll.” melyek közül az egyik egy új, könnyen szállítható fűtési készülék; föltalálója Suhajda György Budán. Fűtési anyagul fa, kőszén, koaksz, vagy szalma egyaránt használható, még pedig oly megakarítással, hogy a fűtés félannyiba sem kerülne, mint a most használt kályhánál. — A másik egy új gép, melyről föltalálója, Spolarik I. Budán, azt hiszi, hogy vele egész vasutvonatokat egy másodperc alatt rügötn meg lehetne állítani a kocsi hátrányos megrázkódattása nélkül. — Ha sikerülne, mindkét találmány nagy haszonnal lenne alkalmazható.

(Élelmi csarnok.) Lukács Sándor és Varga Lajos Pesten egy éllelmi csarnok felállítását tervezik, s ennek engedélyezéséért kérvényüket a hatóságnál már benyújtották.

Közintézetek, egyletek.

(A magyar tudományos akademia) bölcsészeti, törvény- és történettudományi osztályainak e hó 16-ikán tartott ülésében Henszlmann Imre tartott fölválaszt. Böhm Dániel József, a bécsi pénzverde érembélyeg osztályának volt igazgatójáról kinek fentebb arcképét közöljük. — Ezután Horváth Cyrill, Cartesius dualismusáról értekezett. — Végre a titkár jelenté, hogy Balogh Ferencz Debreczenből beküldötte Attila pecségyűrűnek lenyomatát, mely pecségyűrűt, mint olvasóink tudják, a cataluni csatátérten találták. Az akademia régészeti osztálya bővebben fog ez ügyről foglalkozni.

(A középdundai gőzhajózárság) e hó 17-én tartá közgyűlését Bartal György elnöklete alatt. A jelentésből látjuk, hogy a társulatnak 2103 aláírt tagja van, de a befizetésekre nézve sok a hátramaradás, a mit inkább a jelen pénztelenségnek, mint részvételességnek tulajdoníthatni. Eddig összesen csak 81,000 ft. van befizetve, s ez összeg a takarékpénztárban van letéve. Az igazgatóválasztmány véleményezése szerint a társulat egyelőre csak személyszállításra fog szoritkozni, míg a teherszállítással járó nagyobb igényeknek képes leend megfelelni. Hajók építésére nézve több gyárral lépven érintkezésbe, a fűmei hajógyár ajánlata találatot legelőnyösebbnek s a közgyűlés egyhangulag e mellett nyilatkozott. Mihelyt az alapszabályok helyben lesznek hagyva, az igazgatóválasztmány a közgyűlést megbízásából teljes hatalommal fog intézkedni a hajók megrendelése iránt.

(Magyaróvári Kazinczy-egylet.) A magyaróvári gazdasági intézet hallgatói még 1859-ben, Kazinczy születésének évszázados emlékére, egy önművelő társulatot alakítottak. Ez egylet, mint a „F. L.”-nak írják, most is fennáll s szép czélu működését tovább is folytatja. A társulati könyvtár azóta mintegy 600 kötetre szaporodott s 11 magyar lap jár jelenleg is az önművelő körbe. Az egylet tagjai e hó 15-dikén tartották meg idei közgyűlésüket.

Balesetek, elemi csapások.

(A vigyázatlanság áldozatai.) Komárommegye Für helységében, mint a „K. U.” írja, Pócs István gazda ember, szabadságos katona fiával és sogorasszonyával a szőlőhegyre menvén, az apa a pinceszébe ment, hogy kukoricafosztói számára bort hozzon föl. A pinceszében épen forrásban levő új bor volt. Alig hogy a pinceszajtóhoz ért, az erős embert a forrásban volt bor gőze elkábította, s a lépcsőről a pinceszébe bukott alá. A sogorasszonya segítségére sietett, de ez is hasonló módon járt. A szabadságos katona ezt látva, megszabadításukra utának indult, de a gőz őt is leverte, habár ez néhány lépcsővel feljebb maradt. A szerencsétleneket éjfél tájban ily helyzetben találta a hegyőröz, ki emberek segítségül hívása után az elkábultakat ugyan felhuzta, de már ekkor végők volt; az atya és sogoró már megmerevedve holtak voltak, a katona pedig élet-halál közt hörögve vonaglott, csak másnap déltáján lehetett őt orvosi segéllyel eszméletre hozni és megmenteni.

(Összedőlő torony.) Tordán a ref. templom tornya e hó elején összeomlott. Szerencse, hogy e baleset éjjel történt, s így nagyobb szerencsétlenéget nem okozott.

Mi újság?

(A katonai adóvezérvények.) A magyar kir. udv. kancelláriától legf. helyen elrendelt intézmény érkezett, melyben a katonai adóvezérvényeket fizetendő illetékek a vidéki községekben

minden katona után 5 krra szállítottak le. Oly községek, melyek 100 ftnál nem fizetnek több adót, jövőre a katonai adóvezérvények alól föl vannak mentve.

(Dr. Duka Tivadar hazánkfia), miután 10 évet töltött Keletindában, mint orvos az angol hadseregen, s tavaly hazánkát újra meglátogató, mint tudjuk, újra visszauazott Keletindába, de az ottani tropikus égél erős hatású ki nem bírva, csakhamar ismét visszatért Európába. Most Párisban él s a telt az ottani kórházak és orvosi intézetek látogatásával fogja tölteni. Később még egyszer vissza kell utaznia Keletindába, hogy szolgálati ügyeit a kalkuttai kormánynál végrelesen rendbe hozza. — Akademya 6 töle tudjuk azt is hogy a magyar tud. Akademia keletindiai kültagja, a Kalkuttában lakó tudós Mr. Grote, a Pesten készülő akademiai album számára szintén utnak indítá photographiai arcképét s az e napokban Pestre fog érkezni.

(A pesti őszi lövészgyűlés) második napján, okt. 17-ikén délben még kevesebb számú közönség jelent meg a versenytéren, mint a múlt vasárnap. Az idő borongós, de mégis kedvező volt. A futások eredménye a következő: 1. Császárdij, 100 arany, két évesek próbaversenye. Futott 9 ló. Nyertes gr. Eszterházy Mihály, Yorkshire lova. Második, mely kettős tételt, 300 főt nyert: Pálffy Pál, „Acteur”-je. — 2. Vadszörvény, urlovarokkal. Futott 4 ló. Győztes Semsey Lajos, „Hortobágyi”-a, lovagolta ifj. gr. Eszterházy Miklós. Második ló báró Podmaniczky Géza, „Madarcs”-a, lovagolta gr. Szapáry Iván. — 3. Vándorló vadask-verseny, 150 ft. tétre. Három jelentkező visszalépnén, gr. Kinsky Oktáv, „Pantaleon”-ja egyedül járta körül a pályát. — 4. Eladói verseny (Égyleti díj 400 ft.) Futott 7 ló. Győztes gr. Eszterházy Pál, „Princess Royal”-ja; második ló gr. Pálffy Pál, „Puebla”-ja. A győztes árverésre bocsátván, 800 fton tulajdonosa vette meg. — 5. Gátverseny, urlovarok, 200 fton alárússal. Részt vettek benne ötten. Győztes b. Mecklenburg, „Pigdon”-je, lovagolta ifj. gr. Eszterházy Miklós. Második lett: Blaskovics Ernő, „Szerény” lova, lovagolta a tulajdonosa által.

(A pesti nemzeti dalkör) múlt vasárnap tartott közgyűlésén elnöknek Vidács Jánost választották meg. Az egyletnek jelenleg mintegy 80 működő és 200 pártoló tagja van. Karmestere Böhm Gusztáv.

(A rabok lelki épülésére) a pestmegyei börtönben egy kis könyvtárt alapítottak, hogy az elítelt bünökök ezt használva, job utra térítessenek. A szent István-társulat, saját kiadványaiból 100 darabot, Reső Ensel Sándor pedig 50 darab bekötött könyvet adott e czélra.

(Szavazati és táncestély.) A mint nekünk írják, e hó első hetében Szoboszlón szavazati estélyt rendeztek, fűszereze az ott alakult dalárda előadásával. Közreműködtek Szilágyi Bálint és Bíró Imre urak; az előbbi szavalt, az utóbbi fölválasztást tartott. Az előadást tánc követte, melyben Gargya Márton ur tünt ki. Az estélyre díszes közönség gyűlt össze, s vidámon mulatott. — Hogy az estély mily czélra és mennyt jövedelmezett, arról nem értesültünk. Irja meg levelezőnk, hogy országgyűlési követül Thury Sámuel temesvári ügyvéd van kizemelve, ki e várost távolléte dacára is oly sok jóban részeslett.

(Bűnök és bűnökös lejárta.) A pestvárosi kapitányságtól érdekes kimutatást látunk, mely a Pest város területén július—szeptember hónapokban előfordult büntetésre méltó tettek jegyzékét tartalmazza. E szerint az említett idő alatt a főváros területén a következő bűnökös események fordultak elő: tolvajlás 424, sikkszás 50, csalás 64, idegen tulajdonnok gonoszág-ból rongálása 7, bankjegy-hamisítás 1, emberölés 1, súlyos testi sértés 39, kisebb hatalmaskodás 27, életveszélyes fenyegetés 3, orgyilkosság 1, kisértel 1, kerítés 9, erőszakotétel 1, orgazdaság 9, közintézetek elleni és egyéb rendőri ki-hágások 58. Gyilkosság és rablás eset a fentebbi három hó alatt nem fordult elő.

(A tüzesetekre vonatkozólag) Pesten egy hirdetményt bocsátottak ki, mely szerint a vészhang kongására minden bérkocsis köteles a hozzá legközelebb eső tűzoltószer raktárhoz hajtatni, s ott lovatit a feckendő és vízholdó kocsiha fogni, s a tűzveszt helyére sietni, a s. A legelőbb megérkező 10 ft jutalmat, a második ötöt, s minden további 2 főt kap. A szolgálatvevőkocsisok ezenkívül óránként két ft díjat, melyeket másnap a városházánl fizetnek ki. A tűzveszt helyen előforduló rendtelenségeket s visszaéléseket a kapitányság — szigorú megfenyítés végett — jelelneteni kéri.

Melléklet a Vasárnapi Újság 43-ik számához 1865.

(A ferencvárosi választók) közül azok, a kik Rottenbiller Lipót főpolgármestert óhajják képviselőjüknök, ma, 22-dikén délután 3 órakor a „Köztelken” értekezletet fognak tartani.

(Szegeden a gázvilágítás) közel van a valósuláshoz. Az első próba-világítást e hó 25-dikén fogják tartani.

(A pest-budai hangász-egylet) zenedéje) a zongora-tanítási állomásra Zapf Antal; a zeneszerzés és generalbassus tanári állomásra Feigler Géza; és a fuvalta tanári állomásra Nikolics Sándor választatott meg zenede rendes tanároknak.

(Nyilatkozat.) A „Vasárnapi Újság” f. évi 41-dik számának 521-dik lapján ellenem, mint Kunhegyes város főbírája ellen, azon vád emellett, hogy én a nemzeti zászló kitűzését akadályoztam. Én 70 éves ember vagyok, s majd 40 év alatt szolgoltam a községet, s a reám ruházott hivatalt még az abszolút és kivételes korban is csak a nép választása és nem kinevezés következtében fogadtam el. Én az alkotmányért élek-halok, de a feletlenséget és rendtelenséget épen annyira gyűlölöm, mint a mennyre a rendet imádom, s így érzelmem s lefolyt életemre mutattva a rozskarakatu vádat, az alattomos rágalmozóra visszadobom. És hogy a hírem s tudtom nélkül kidugott zászlót visszavettem, az azon okból történt, mert a megyei választmány összejövetele és határozati előtt az értelek oktalán reménytelen jelvényt adni nem akartam. — Én az országgyűlésh megnyitását a törvény kívánataihoz képest kihirdettem, a megyei bizottmány tegnapi szétoszlása után a zászlókat kitűztem, melyekre nemcsak az országgyűlés megnyitása, hanem az általunk kijelölt követ neve is rögtön kivarrva van. Kunhegyes, okt. 11-dikén 1865. — Csávás János, főbíró.

(Haldózzék) Vecsey Károly, tatai ref. lelkész — Vecsey Sándor költőnk s Vecsey Gyula pesti orvos édesatyja — e hó 13-dikán elhunyt, élete 66-dik évében. Béke hamvaira!

(Toronygomb föllállítás.) Borsodmegyében Mező-Csátón f. évi okt. 1-én ment véghez a ref. egyház toronygombjának ünneplés feltétele, mely alkalomra a nevezett egyház egyik lelkésze, t. Könyha Pál ur egy l elkes költeményt mondott el, mely a jelenlevők között általános hatást idézett elő s mely következőleg hangzik:

(Emlékhangok a mező-csáthi toronygomb-tétel alkalmával október 1-jén 1865.

Koszorúra a győzeli jelvény A magasan rendületlen áll. Rá az égbold aléd fény sugarát — A földről a nép öröme száll.

A csillag éggeli szövetségünk, Hitünk lángjának szép jelzete; A kakas az állandó vigyázat Intó eber képviselése.

A gomb egyesült egyházi erőt, Kitartást jelent és követel; Hogy az egység szellemét e földről Önző ármány ne sodorja el.

Hármas jelvény áll ott a magasan, Hit, szabadság zászlója gyantát; Hogy vigaszlatot kimenetelét s a boldog viszonzást.

Volt e honnak ezredéves harca, Mlékét köztök gyász szenteli; Most a hon, a nép bánatos arczát Ég felé ismét fölemeli.

Csalódások és keservek árán Tapasztalat vásárolt e hon; Most erős emlékszókat épít A multat rejtó sírhalmokon...

Ilyen emlékei torony hazánkban. A hit és jog emlékszóra ez: Körülötte ós árnyak fohásza S jobb jövő szelleje lengedez.

Mi is átkaroljuk szent imával Zöld borostyán elő lombjaktét: A nap, hittel, joggal egyesülten Áraszson rá üdvös égi fényt.

S mint ez emléke, minden szenvedő fél Győzmes fejét emelje fel; És a hívők serege sebb jövöben Eljen, a jog győzelmével!

Könya Pál.

Nyilt tér.*

(Nyilvános köszönet.) Pestről özv. Fricz Józsefnének leendő kézbésítés végett — „küldi Bárkya, Zrinyi-utca 2-ik szám” — felíráttal egy küldemény érkezett kezeimhez, melyben női-ruha, ingek, kendők, gyermek-oszma s cipők, harisnyák, kis posztó atilla stb. voltak bepakolva. A most nevezett tárgyakat az illetékel azonnal kézbesítettem, ki az ismeretlen jölvénök e nemesszivi bőkezűségeit, melylyel az egy elhagyott szegény családot csaknem egészen felruházott — a legmélyebb hálával köszönte meg.

Midőn a t. adományozónak ezen emberbaráti áldozatkészégét, és önzetelen nemes tétét, melylyel egy nyomorban élő családot gazdagított, a nyilvánosság alá terjesztem; egyszersmind kötelességemnek tartom a szegény nő és gyermekei nevében a kegyes adományt öszintén megköszönni.

Pótharaszt, Pestmegyében, okt. 13-án 1865. Bolla Kálmán.

* E rovatban közölték ezikkérek csupán a sajátságos irányában vállalt felelősséget a szerk.

Nemzeti színház.

Péntek, okt. 13. „Mátyás fia.” Eredeti dráma 5 felv. Irta Szigligeti.

Szombat, okt. 14. „Dinorah.” Vig opera 5 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Vasárnap, okt. 15. „A lelkész.” Eredeti népszimni 4 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, okt. 16. „A kisöbír.” Szimni 4 felv. Irta Feuillet, ford. Radnótfy.

Kedd, okt. 17. „Lalla-Roukh.” Regényes opera 2 felv. Zenéjét szerz. David Felician.

Szerda, okt. 18. „Egy szegény ifju története.” Szimni 5 felv. Feuillet után ford. Feleki és Hegedüs.

Csütörtök, okt. 19. „A fehér nő.” Opera 3 felv. Zenéjét szerzette Boieldieu.

Szerkesztői mondanivaló.

7909. Paris. D. T. A lap ügyét elintéztük. A mily részvétellel olvastuk a sorokat, épen ugy várva várjuk a dolog kedvező kimenetelét s a boldog viszonzást.

7910. Nagy-Vály. Cs. E. Ne fészegessük tovább azt a Zrinyi ünneplést. Ha hajlandók vagyunk is elhinni, hogy én nyírb felszólalásnak sok pontban igazam van, de fogadjuk el az első szöveget nyilvánított jó szándékokat s egy jobb jövőreményben vessünk fátvolyt alultra. Misképek lesz az ezután!

7911. Papa. E. L. A mint látja ön, nem a „szerkesztői kosár”, hanem a lap gyarapodott. A többi ajánlatokat

örömmel várjuk. Az életrejtés az majd csak rákerül egyszer s sor. A „kérés” igen szivesen teljesítjük s ez értelemben már rendelkezünk. Csak azt tétjük, a mi „dukál.”

7912. Rozsnyó. M. Á. A saját tapasztalás után írt amerikai vizlatok igen érdekesek s azok folytatása kívánatos volna. Csak a rajzokban hajlatánknak nagyobb korrektséget, de e hiányon talán más uton segíthetünk.

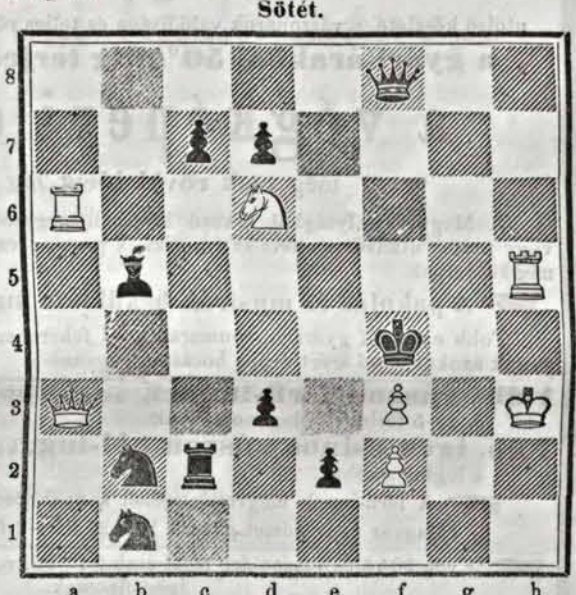
7913. B. Csaba. M. K. A fénycépek igen szépek. Más kérdés: bir-e a tárgy maga kellő érdeket ébresztani nálunk? Majd meglátjuk. A „Frankanium” ismeretességét közérdeklüknek tartanók.

7914. Jersey. I. D. A szép cikket vettük. A „véka alá réjtés” oly dolog, mely nem létezik, de olyan is, a miről hosszasan kellene beszélni. Óhajjuk, hogy az mielőbb megtörténhessek, még pedig itt, az illetékel helyen. A meg-egyzést előre is biztosítani vélnök magunknak.

SAKKJÁTÉK.

303-ik sz. f. — Lamouroux-tól (Párisban).

(A „Palamedé” czimú francia sakk-közlöny ez év elejére feladvány-versenyt hirdett, melyből mintegy 300 darab feladvány-pályázott. A párisi első rangú sakkjátékosokból választott pályabírák három hónapig foglalkoztak a beküldött feladványok megvizsgálásával, míg végre kimondták az ítéletet, mely szerint az első jutalomra Lamouroux (Párisban), a másodikira Bayer Konrad (Olmützen) feladványai találtatták érdemeseknek. Ezenkívül külömdényekért dícsértet nyertek meg Kletl Ph. Stuttgartban, Kohls és Kockeltoorn Kölnben, s Berger János Graczbán. — Ezuttal az első díjra érdemesített feladványok egyikét közöljük.)

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 69-dik számú társasjátzsma folytatása.

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
19. f3-f4	g5-f4:	24. Vc2-f1	Be8-e1:
20. Fd3-f4:	Bd8-e8	25. Vc1-e1:	Vc5-c3:
21. Bc1-e1:	He5-e4	26. Vc1-d2	Bf8-e8
22. Hc3-e4:	e5-f4:	27. Bb1-f1	f4-f3
23. He4-c3	Vc7-c5	(folytatás következik.)	

298-dik számú feladvány megfejtése.

(Szerző megfejtése szerint.)

Világos.	Sötét.
1. Fb7-d5	Ha2-lép
2. Vf8-c3	K. tetsz. sz.
3. Ff — vagy H — fmat.	

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czenthe József — Kisváren: Galambos István — Pozsonyban: Csary Gábor. — Kecskeméten: Keller Lajos. — Pesten: Cselkó György. — A pesti sakk-kör. (E feladványnál Kd1-d2 első lépés is cizélhoz vezet.)

TARTALOM.

Rottenbiller Lipót (arckép.) — Lajos király szerelme. — A Thurzó nádorok kora (folyt.) — Hirlapirodalmunk a 19-ik században. — A Sahara pusztá és lakói (képpel.) — Böhm József (arckép.) — A pesti városigeti tó átadása (képpel.) — A harangok újabb felszerelési módja. — Egy magyar iparos-segéd levele Párisból. — Edecs Gergely nehány verse. — Egyveleg. — Tárház: Vasárnapi beszélgetés. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nyilt tér. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölő szerkesztő Pakh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

HETI-NAPTÁR.											
Hónapi-és hetilap		Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár		Izraeliták naptára		N a p		Hold	
								hossza		kel nyug.	
22 Vasár	A 20 Mór püsp.	A 19 Mór	Kap. János	10 C 20 Eulám.	11 Fülöp ap.	2 Abadon	10 30 6 29	4 59 13 30	9 1 6 38		
23 Hétfő	Kapizst. János			11 Fülöp ap.	12 Probus	3 Bajt	10 28 6 30	4 58 13 32	9 57 7 19		
24 Kedd	Ráfael főangy.	Ráfael		12 Probus	13 Krisztus	4 Abraham	10 28 6 32	4 55 13 37	10 48 8 7		
25 Szerda	Krisztus	Krisztus		13 Krisztus	14 Karpus	5 Ahitofel	10 19 6 34	4 53 13 41	11 37 9 2		
26 Csüt.	Dömötör vért.	Dóme		14 Nazar. Gerg.	15 Karpus	6 Bajt, Jer.	10 15 6 36	4 51 13 45	0 19 10 2		
27 Pént.	Sabina szüz.	Szabina		15 Luczius	16 Luczius	7 Jépuszt.	10 13 6 37	4 50 13 47	0 59 11 6		
28 Szomb.	Simon és Juda	Simon, Juda		16 Longinus	16 Longinus	8 Sabbath	10 10 6 38	4 48 13 50	1 34 11 6		

Holdfényváltozások. ☾ Holdtölte 3-kán 9 óra 19 perczor delélt.

HIRDETÉSEK.

A legnagyobb választás Pesten kész mente, köpeny, ruha és otthoniakban feltűnő jutányos szabott árak mellett található

MONASZTERLY ÉS KUZMIK

selyem, chálók és női divatkelme-kereskedők

Pest, vaczi-utca közepén, 15-dik szám alatti hazban

ujomnan megnyitott

KÉSZ FELÖLTÖNYÖK NAGY TERMÉBEN.

Egész menyasszonyi készletek kiállítása gyorsan eszközöltetik.

1342 (3-0)

Mindenkinek felette fontos.

A gróf Harrach-féle vászon-árak gyári raktárának

utolsó készlete, a vászonárak valódisága és teljes rófmérték biztosítása mellett, a gyári árakból 50%-tig terjedő leengedéssel, a végképeni eladás még csak rövid ideig fog tartani.

A Magyar Királyságból érkező levélbeli megrendelésekre, készpénz beküldés vagy postai utánvét mellett az árucikknek postán, vasúton vagy gőzhajón bérhová megküldetnek.

A pakolás és mustrak beküldése ingyért teljesítetik.

Több ezer rőf gyári vászonmaradékból fehérművek készítették, képek vagyunk azokat olcsó árért áruba bocsátani, ugyanis:

1 db. vászon férfi-ingnek az ára (jófélé rumburgi vászonból) csak 3, 4-5 forintig a legfinomabbak.

1 db. igen csinos vászon női-ing, kivarra s hímzve 3, 4-5 rőtig a legfinomabbak.

A férfi-ingek megrendelésénél a nyakbőségét kivántatik. (Magyar vagy német gatyák 1 ft. 20 kr.—2 rőtig a legfinomabbak.)

1 vég 30 rőfös vászon ára most csak 9 ft. 50kr., 12, 14, 16, 17-19 forintig — igen finomak.

1 vég 42 rőfös vászon ára most csak 15, 18, 20, 22-25 rőtig a legfinomabbak (12 inchez).

1 tucat fehér vászon és czérna batiz-zsebkendő ára most csak 1 ft. 90 kr., 3, 4, 6, 8, 10-12 rőtig a legfinomabbak.

Jó hírben álló s Ausztriában a legjobbnak elismert és hamisítatlan vászonkészítményeink, a magas papírság s urasságok által oly kedvelt 50 és 54 rőfös kézfőnát vásznaink ára most csak 25, 30, 35, 40, 50-60 rőtig, az ugynevezett batiz-vásznaink, melyek ára azelőtt 150 ft. volt — most csak 65-75 rőtig.

Törülköző-kendők, színes vászon- és asztalkendők tucatja, asztalterítékek 6 személyre 1 abrosz és 6 asztalkendővel, mindezeknek ára csak 6, 8-10 forintig, 12 személyre még egyszer annyit.

80 forinton felüli megrendelésnél 1 finom damasz nagy abrosz és kendőből álló 18 ft. értékű asztal-készlet adatik ráadásul.

Az e tárgyban leveleket kérjük ekép czímezni: 1278 (10-12)

An den Leinenwaaren-Ausverkauf, Stadt, Freitung, Bank-Bazar, neben dem gräflich Harrach'sehen Palais in Wien.

Legolcsóbban kapható:

1 kővez sima 16 hüv. magas, 20 hüv. széles hólappapír 1 ft. 40 kr., 1 kővez kétszer nagyobb csak 2 ft. 70 kr., ismétli eladók 3%-tól 10 perzentig vételük szerint jutalmaztatnak. Természetes hólappapír is kapható egy áron. Nagy gazdálkodásra pedig 100 nagy üveg kővezére való bőséges darabok csak 30 krért.

100 db. 8-ad levélpapír	— ft. 45 kr.	100 darab 8-ad levelekhez való borítékok	25 kr.-től 1 forintig választhatók tetszés szerint.
100 db. vastag angol	— ft. 65 kr.		
100 db. vastag angol	— ft. — kr.		
100 db. legvastagabb	— ft. 10 kr.		
100 db. színes zománoros	— ft. 10 kr.	100 dombor nyomás csak 12 kr.; ugy papírokra mint a borítékokra színes nyomás vagy monogram-betűkkel 100 nyomása	80 kr.
100 db. színes csipkes szélű	— ft. 50 kr.		
100 db. színes sima	— ft. — kr.		
100 db. színes gyászszegélyű	— ft. 20 kr.	100 dombornyomású látogatójegyek 80 kr.	
100 db. legfinomabb	— ft. 50 kr.	100 fekete finom könyvomat 1 ft.	
1 másoló gép könyvestől mindenesetl	— ft. 6 ft. kr.	Minden külön sorért 50 kr. jár.	

Mindenemű írópapirok, rajz- és írószerek legjutányosabban kaphatók

Haris Pálnál

Pesten, nagyhid-utca 15-ik szám alatt.

1260 (9-0)

Nagyigmándi szénsavas keserviz-forrás

és abból készült

PEZSGÓ-POROK

(magyar Seidlitz-porok).

A nagyigmándi szénsavas keserviz, mely oldó s kiürítő sós részének dúságát, azok hatását mérsékli és emésztőképességét előmozdító szénaszav tartalma által koronázza, midőn a legfinomabb s legeliterjedtebb külföldi keservizeket helyettesíti, s azok behozatalt házába feleslegessé teszi — E viznek s az abból készített sósak általában beismert jótékony hatása, egy azon elterjedés, melynek azok már eddig örövendek, ösztönöztek engem, miszerint ezen gyógyhatású szereknek közönséges használatát mindinkább elősegítem. — E törekvésemet azáltal hiszem elérhetni, hogy én a nevezett sósól pezsgó-porokat is készítek, melyek a gyógyforrás alkatrezeit magukban tartalmazzák, s hatásukra nézve a világszerte ismert Seidlitz-porokkal egyenlők.

Egy 25 háromszögletes üveget tartalmazó ideitőlésű ládavid, gyógyjávalattal ellátva 6 ft. 25 kr. — Egy skatula (12 pár) pezsgó-por használati utasítással 1 ft. 20 kr. — Egy font gyógyos faszelencében 2 ft. 50 kr.

Készpénz-fizetés vagy utánvételt mellett nagyobb megrendeléseknél jutányosabb ár szabatik.

Megrendelhetni Bév-Komáromban alulírottak.

- Aradon: Haberer G., Walter és Weisz, — Bonyhád: Deutscher Mór, — Bonyhád: Kramoln József gyász., — BUDAPEST: Buda: János, Iványi M., — Ó-Buda: János, — B. Diószegen: Kovács József gyász., — Besben: Rök Gusztáv ásványvizek főraktárában „zum grauen Igel“ Wildpretmarkt Nr. 6., — Csakvár: Lukács Gyula gyász., — Csuzon: Jézovics Sándor gyász., — Csornán: Klebel Ferdinánd, — Debreczen: Csanak József, Zichermann Hermann, Geréby és Hannig, — Eger: Veszelyi János gyász., Bayzath József, — Esztergom: Einczinger János, Brenner J., — Eszéken: Reissner és Schwarz, Richter György, Hollap Mihály, Lajpócz János, — B. Fűredén: Eller Gyula gyász., — Gyöngyös: Pásztor Lajos gyász., — Győr: Kautz Ignác gyász., Lerner Ferenc, Micheller Antal, Prettenhoffer, Deaky Viktor, — Jolsván: Maléter Albert gyász., — Kassa: Novelly Sándor, — Kolozsvárt (Erdély): Wolf János gyász., Engel József gyász., — Kecskeméten: Mady J., Papp Mihály, — Kis-Czel: Miszory Ferenc gyász., — Lévan: Boleman Ede gyász., — Mező-Berény: Nácizs János gyász., — Mooron: Neiter Ignác, Gansl Fülöp, — Miskolcon: Csáthy Szabó István gyász., dr. Szabó Gyula gyász., — Mosony: Troján József gyász., — Mohács: Deutsch Sándor, Bodendorfer József, — Zolyom: Thomka Lajos gyász., — M. Óvár: Sziklay Antal gyász., — N. Bányán: Papp Simon gyász., — N. Bencsereken: Kollner Ede gyász., — N. Igmandon: Pachi Sándor, — N. Lakon: Lengh Jakab gyász., — Nyiregyháza: Bertalan Pál gyász., — Nyíregyáza: József, — Nagy-Tapolcsán: de Grach Ferenc gyász., Lábán Károly, — Pécsen: Kiságyi, és Simon, Pápan: Schuppen Eudárd, — PESTEN: Jézovics Mihály gyász., Szatupa György, Koelmester Frigyes, Vágh Lajos, Edeskuhy L., Tunner János, Erőklér Ignác, Morán János, Reiss Márkus, Morgonsterlidor, Jakab Miklós, Weisz Florián, Czepir Károly, Gyarmathy G., Ebonfirber V., Spuller Ferenc, Lukovics József, Kadezay A. N., — Pétervárad: Lang Mátyás, — Rzeszow (Galicia): Schaitter J. és társa, — S. Alja-Ujhely: Teich Zeigmond, — Sz. Fehérvár: Say Rezső és Wimmer Adolf gyász., — Szeghalom: Kis Ferenc gyász., — Szolnokon: Scheffeltstván gyász., — Szerdahely: Ehrenreiter — Sárköz-Ujlak: Jörös Ignác gyász., — Szeged: Schwarz Mór, Lausevits G., — Somorja: Vilmos gyász., — Tataban: Szeit Antal gyász., Nirtitt Ferenc gyász., — Temesvár: Babucsik Ágost, — Werschetz: Blum József, — Vác: Bodendorfer József, — Zolyom: Thomka Lajos gyász.

Schmidthauer Antal,

gyógyszerész a „Megváltóhoz“ Komáromban.

1188 (12-12)

CSÁTHY LAJOS és TÁRSA könyvkereskedésében Debreczenben, főpiac és Csapó-utca szeletlen 7-ik szám, valamint más könyvkereskedésben is kapható:

Magyar protestáns EGYHAZSZÖNOKLAT TÖRTÉNELME,

kütfők után dolgozva a magyar prot. hitkönyvek nyomtatott vagy kéziratban levő munkáiból. Mutatványokkal s az egyházi beszédek bírsátaival, a reformatóriótól a mai időkig.

Irtá TÓTH MIHÁLY,

a debreczeni ref. főiskolában gyak. lelkészé és ker. érkölostan ny. r. tanára.

I-ő kötet: a reformatóriótól a XVII-ik század végéig. Ára 1 ft.

E munka mint a magyar egyhásirodalomban valódoság házagot pótló monographia, minden iskolalombart figyelmébe annyival inkább ajánlatik: mivel a második füzet rövid időn elhagyandja a sajtót.

1851 (2-3)

Gyermek vászonnemű-készletek,

u. m.: ingek, lábravalók, korsettek, ellenzők, piqué-takarók, kötött főkötők s a t.

Keresztelő-vankosok és zubonykák

fontott vagy vas bölcök, egészen felszerelve minden áron.

Női vászon-készletek,

ágyneműek, nappali és éjjeli ingek, nadrágok, korsettek, fűsülő-köpenyek, zsebkendők, s. oknyák s a t. asztalneműek, törülközők s a t.

Kész menyasszonyi készletek

bármely áron, menyasszonyi ruhák selyemből vagy illusioból, és mirtus koszorúk.

Finom himzések, fehérművek, csipkék,

gallérok és kszelők, főkötők, hálók, szövetek, szélek és betétek s a t.

Függönyök és függönyszöveteket

ajánl

TÜRSCH F.

Posten, vaczi-utca 19-ik szám a., a nagy Kristóf mellett.

Megrendelések postai utánvét mellett gyorsan teljesítetnek.

Részletes árjegyzékek bérmentve. 1319 (3-0)

Cs. kir. kizáról szabad.

FOG-SZIVARKÁK,

legújabb, s mint legjobbnak elismert s legkényelmeseb szer

a fogfájás minden neme ellen.

egyedüli feltalálója: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész Pesten, király-utca 7-dik sz. a.

Ezen fog-szivarkák, kényelmes alkalmazásuk s biztos hatásuk végett

átalános használatra

minden magasabb és nélkül maguk-magukat a legjobbnak ajánlják. — A fogfájásban szenvedő azon pillanatban meggyőződést szerezhet magának, hogy egy jeles és okzerülő összállított készítménnyel — mely a cselnek tökéletesen megfelel — van dolga.

Ára egy skatulyának 1 ft., 1/2 skatulyának 50 kr. Postán küldve 10 krral több.

Ismételadók illendő százalékban részesülnek.

Középponti elküldési raktár: a fenérintett gyógyszerésznél. Megrendelhető továbbá a Magyar- és szomszédországok, valamint az összes cs. kir. osztrák tartományok minden gyógyszerésznél. 1319 (3-12)

BELHAZY S.

első magyar petroleum-lámpák gyári raktára

Pesten, szentér, az új evang. iskola-épületben.

ajánlja jól rendezett konyha, asztali, fali- s függő-petroleum-lámpáit és csillárait nagyban s részleteiben eladásra a legújabb árakon.

Az ezen gyárban készített petroleum lámpákkal égő lámpák a cs. kir. szab. államvasut világitási bizottságna által, a kül- s belföldi gyárterményekkel összehasonlítván, azokat a legjobbnak ismerte el és a társaság által használatba is vétettek. Különös figyelmet érdemelnek eddig egyetlen és egyedül a gyárban készült lapostalángú égő lámpák 18'' széles béléll, melyek lángja világító erőre nézve a legelső léghesz-lánggal egyenlő, anélkül, hogy költsége magasabbra rugna mint egy stearin-gyertyáé.

Ezen lámpák előbbinél jó híret fenn akarván tartani — csakis legjobb minőségű olajokat tartok raktárbanban s a legolcsóbbt adataknak el.

A t. cz. közönség nagyobb kényelmére Moderateur-lámpák átalakítása s kijavítása is a legolcsóbb árért eszközöltetik s legfinomabb Moderateur-lámpaolaj szolgáltatik ki. — Gyár ó-utca (Allgasse) 38. sz. a. 1249 (6-6)

MORGENSTERN A. és TÁRSA

pénzváltó-irodájában Pesten, nagyhid-utca 9-dik szám alatt,

eladtnak mindenemű sorsjegyek egyenkint vagy csoportokban havonkint vagy évnegyedenkint részletfizetés mellett, mely által mindenkinek alkalom nyújtatik könnyű s alig érezhető módon sorsjegyekhez juthatni. A közelebbi részletek az általunk kiadott sorszási programmból, melyek kívánatra ingyért szolgáltatnak ki — bővebben megtudhatók. Különösen ajánljuk a következő sorsjegycsoportokat, u. m.:

10 forint havonkint: 1 db. 1864-ki 100 fto, 1 db. 35 fto badeni, 1 db. Salm, 1 db. Rudolf-sorsjegy,	melyek akép vannak rendezve, hogy az évrnek minden havára egy sorsházásnak esnie kell.	10 ft. havonkint: 1 db. Credit, 1 db. badeni 35 fto, 1 db. 1864-ki 50 fto sorsjegy.
--	--	---

Az első részletfizetés már az összes nyereményeket biztosítja.

1345 (3-0)

MORGENSTERN A. és TÁRSA

pénzváltó-irodája Pesten, nagy-hid-utca 9-ik sz. a.

Levélbeli megrendelések gyorsan teljesítetnek, s az 1866-dik évre érvényes sorszási tervezet ingyért szolgáltatik ki.

Csak 4 forint fizetendő évnegyedenkint,

kik az általunk 20 részvevőre alakított sorsjegytársulatban résztvenni óhajtanak, 20 db. minden ausztriai sorsjegyre egy 35 forintos badeni sorsjegy hozzáadásával, melyekre évenkint.

38 húzás esik.

25 évnegyedenkint részletfizetés után 4 fjtával egy részletjegyre az összes sorsjegyek a 20 részvevők birtokába jutnak. Bélyegdíj egyszerűmunkára 68 kr.

Részvevők, kik nagyobb nyereményt és részlet-sorsjegyeket óhajtanak bírn, ezen társulatokban évnegyedenkint 8 ft. lefizetése mellett tizedrésze, (Bélyegdíj egyszerűmunkára 1 ft. 36 kr.) vagy évnegyedenkint 20 ft. lefizetése mellett, negyedrésze (Bélyegdíj egyszerűmunkára 3 ft. 40 kr.) résztvehetnek.

Ajánljuk továbbá

részletjegyeinket

20 db. hitelsorsjegyre 20 részvevőre, 25 évnegyedes részletfizetés mellett 8 fjtával, bélyegdíj 1 ft. 30 kr.

20 db. hitelsorsjegyre tizedrésze. 25 évnegyedes részletfizetés mellett 16 fjtával, bélyegdíj 2 ft. 60 kr.

20 db. 1864-iki 100 fto sorsjegy 20 részvevőre 25 évnegyedes részletfizetéssel 6 fjtával, bélyegdíj 99 kr.

20 db. 1864-iki 100 fto sorsjegy tizedrésze, 25 évnegyedes részletfizetéssel 12 fjtával, bélyegdíj 1 ft. 98 kr.

20 db. 1864-iki 50 fto sorsjegy 20 részvevőre 25 évnegyedes részletfizetés mellett 3 fjtával, bélyegdíj 68 kr. E sorsjegytársulatokba egyenkint bárki belet, anélkül, hogy egyik részvevő a másikával törődnek.

MORGENSTERN A. és TÁRSA

pénzváltó-irodája Pesten, nagyhid-utca 9. szám alatt.

Levélbeli megrendelések gyorsan teljesítetnek; részletes programmot kívánatra ingyért szolgáltatnak ki. 1346 (3-0)

Arverési hirdetmény.

3651/865.

Nógrádmegye törvényszéke mint telekkönyvi hatóság részéről közhírré tétetik, hogy Plachy-Rattkay Mária kérelmére néhai Szerény Antal örökösai ellen a megyeri 890., 891., 892., 893. és 895. tikkben biztosított 12,000 pft. követelés és járuléka behajtása végett, néhai Szerény Antal örökösai nógrádmegyeri megyeri birtokra elrendelt végrehajtási árverés foganatosítására.

Az 1-6 arverési határnap 1865. november 29-én siker nélküli megtartása esetében 2-ik arverési határnapul 1865. évi december 29-én 9 órakor eledelett kezdőleg a helyszínré tüzetik ki, mely alkalommal a felek közt történt meg egyezés szerint néhai Szerény Antal örökösai nevére felvett megyeri fekvőségek, melyek 54,098 ft. 12 krra o. é. bírling becsült fekvőségek tartományaikkal együtt, még pedig:

A megyeri 890. sz. tjkbo jegyzett 4. r. sz. a. nemesi birtok.
Továbbá a községbeli 891. sz. tjkbeli AI 1-6. r. sz. a. korfalis birtok.
Annak a megyeri 892. sz. tjkbeli AI 1-31. r. sz. a. nemesi birtok.
A megyeri 893. sz. tjkbeli AI 1-61. r. sz. a. nemesi birtok.

Azon községbeli 895. sz. tjkbeli AI 1. r. sz. a. nemesi birtok együttesen nyilvános árverés útján a helyszínré, Megyerben, még pedig a második arverési határnapon becsáron alól is a legtöbbet ígérőnek el fognak adatni.

Ezen árveréshez a venni szándékozók azon kijelentéssel hivatnak meg, hogy bírátpénzü 5% fto o. é. tartoznak készpénzben letenni; a legtöbbet ígért vevő az árverési napjától számított 3 hó múlva a vételét felét, a másik felét 6 hónap alatt az árveréstől számítva tartozik lefizetni, ezen idő alatt pedig a nála levő részletek 6% kamattal.

A többi kölcsönös megállapítás szerinti árverési feltételek — a birtokról szóló telekgyűjtemény és a becselési oklevél a nógrádmegyeri telekkönyvi hivatalban megtekinthetők, ugyintén a tárgyalási jegyzőkönyv alapján megállapítása, a kiadgatási sorrendek az ideiglenes törv. szab. 131. §-a értelmében e hatóságnál letétetvén ennek ottani megtekintésére az illető felek utasítatnak.

Nógrádmegyeri törvényszéki telekkönyvi osztálya B. Gyarma'on, 1865. évi október hó 2-án. 1353 (1-3)

Társas-játékok,

minden Ausztriában létező állam- s magánorsjegyekre, egy 35 fto badeni sorsjegy hozzáadásával, melynél évnegyedenkint

4 forint lefizetése mellett évenkint 38 húzásra játszhatni.

10 db. Credit-sorsjegy 10 részvevőre 20 évnegyedenkint részletfizetés mellett 10 forintjával.

10 db. 1864-ki 100 fto sorsjegy 10 részvevőre évnegyedenkint 6 ft. 25 kr. részletfizetés mellett.

20 db. 1864-ki 50 fto sorsjegy, 20 részvevőre, évnegyedenkint 3 ft. 25 kr. részletfizetés mellett.

10 db. 1860 ki 100 fto sorsjegy, 10 részvevőre, évnegyedenkint 8 ft. 20 kr.

E társaság minden részvevőinek a részletfizetések bevégeztével egy db. eredeti sorsjegy fog kiszolgáltatni.

Az előbb érintett társaságokban belépés nem tetelezi fel, hogy egyik részvevő a másikkal érintkezésbe jöjjon; a megállapított részletfizetéseken kívül egyszerű mindenkorra csakis a törvényes bélyegdíj fizetendő.

Vidéki levélbeli megrendeléseknél az első részlet bérmentesítve küldendő be, melyre az elismerési jegy, vagy a részletbeizetési iv azonnal megküldetik.

IGERVENYEK az 1864-ki kölcsön-sorsjegyek legközelebbi húzására 2 ft. (bélyegdíj 50 kr.), valamint az annak idejében beküldendő sorszási lajstromért 20 kr. fizetendő.

1354 (1-0)

HERZBERG A.

bank- és váltó-üzlete Pesten, Dorottya-utca új házgyűjtemény sz. a.

200.000 ezüst forint mint fönyermény, továbbá 100.000, 50.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000, 12.000, 10.000 s a t. forint összesen

14.811 nyeremény-számnak egy millió 909,630 forintot okvetlen nyernie kell ezen, a szabad Frankfurt városát alapított és biztosított legújabb nagy pénznyeremény-sors-húzásban; ezen jutalomdíj-sors-húzás annyival is inkább mindenkinél ajánlatos, mert az a legnagyobb előnyökkel ajánljuk s az állam részéről a legjobb biztosítás nyújtatik, mely egyszerűen annak ügykezelését is magára vállalta. Játéktértek ingyért szolgáltatnak ki. A hivatalos sors-húzás lejártnak, valamint a pénznyeremények a húzás után minden részvevőnek az alírt bankház által azonnal meg fognak küldetni.

A sors-húzás kezdete nov. 22-kén.

1/4 eredeti sorsj. ára 1 1/2 ft. o. é. bankj. 3 ft. o. é. 1/2 " 6 ft. o. é. 1/4 " 12 ft. o. é.

Szíves megrendelések, a pénzeszeget együtt, mihamarább s közvetlen az alírtóhoz intézendők

Homburger Mórész,
Trierischer-Platz Nr. 9.
1855 (1-10) m. Frankfurtban

Családok,

kik a közvény- és eszios-bántalmaktól megakartak távol — vagy az ellen egy határozó házi överszer kezükkel készen tartani óhajtanak, szerencsém van jelenteni, hogy a valódi

Lairitz-féle erdegyapót gyártmányok és készítményekből

egy jól rendezett raktárt tartok. Ezen gyártmányok tudós hatóságokról több mint 150 hiteles bizonyítvány áll a t. ez. közönség rendelkezésére, hasznalati utasítások ingyért szolgáltatnak ki. Valamint az e tárgybani tudakozásokra egész készséggel kellő felvilágosítást szolgálok; minélgyáva a fenéértettek a t. ez. közönség szíves figyelmébe ajánlatnak.

SIGMUND J.,
városház-utca 1-ső sz. a. Pesten, a „szőlőkoszorúhoz.”

GROSZMANN,

tudor,
szem- és fül-orvos,
tizenkilenczedik évi orvosi gyakorlatának tapasztalatai és legkitünőbb európai tanárok utasításai szerint gyógyít. Rendelési órai a József-téri 11-ik számú Grossz-házban, minden hétköznapon délelőtt 11 órától 12-ig, és délutáni 2 órától 4-ig. — Szegények számára ingyen minden vesznápn a délelőtti órákban. 1350 (2-6)

Nemzeti virágok,

bárony s a legfinomabb szövetből, nemkülönben tollakkal vegyítve, továbbá divat-dísz-tollak, jutányos gyári árak mellett kaphatók. A legkisebb rendelések is a fontnevezett tárgyakból a legkiszolgálóbban s gyorsan megküldetnek. 1347 (2-3)

MELCHER ANTAL
toll- s virág-gyáros által Bécsben, Neuban, Burgasse 6-dik sz. a.

Titkos, BÉTEGSEGEK,

ujjmonn keletkezettek
8 nap alatt
minőségére nézve
48 óra alatt
meggyógyítottanak
dr. Fux J.
23 évi óta fenálló rendelési intézetében, anélkül, hogy a beteg foglalatosságában háborgattatnék.
Rendel: d. n. 1-4 óráig.
Tiszteletdíjjal ellátott levelek a leggyorsabban eszközölhetetnek.
Lakása: Király-utca, 24. sz. a. 1-ső emelet 1193 (10-12)

Nagyszerű vászonárúk végképeni eladása, METH S.-nél Bécsben,

egy esdőtömegből átvett valódi rumburgi, hollandi és szileziai vásznak, továbbá rumburgi asztalkészületek, törülköző-kendők, színes kanavásznak, 2000 tucatát a legzebb vászon- és batiz-zsebkendők, 22,000 db. legújabb minta szerint készített kintűnő

férfi- és női-ingek,
hogy azok minél előbb pénzé tetéthessenek.

a gyári árakon alól 50% -tel olcsóbbért

a vászonárúk hamisítlan s valódisága biztosítása mellett, áruba fognak becsajátani. Levélbeli megrendelések a pénzeszeget beküldése vagy postai utánvét mellett a lehető leggyorsabban s a leglekiismeretesben eszközöltetnek, — s kívánatra mustrák is küldetnek.

A leveleket kérjük e czim alatt küldeni:
„S. METH, Rothenthurmstrasse Nr. 29 in Wien.”

Férfi-ingek megrendelésénél a nyakbőség pontos mértéke szükséges. Fehér sirting férfi-ingek, francia mell betéttel, árba finomak 2 ft., 2 ft. 50 kr. a legfinomabbak.

Színes férfi-ingek a legszebbek s legújabb francia kelmékből, darabja 2 ft.—2 ft. 50 krig Férfi-ingek a legjobb rumburgi vagy hollandi vászonból, darabja 2 ft. 50 kr., 3,4—5 ft-ig a legfinomabbak, melyek azelőtt még egyszer annyiba kerültek.

Férfi magyar gatyák valódi rumburgi vászonból darabja 2 ft., félmagyar gatyák 1 ft. 60 kr. Női-ingek, rumburgi vagy hollandi vászonból, simák, darabja 2 ft., himzetek 2 ft. 80 kr. 3 ft. 40 krig a legfinomabbak, ezek ára azelőtt szintén még egyszer annyi volt.

1 tucatát kisebbszűrű fehér vászon zsebkendő, előbb 2—4 ft-ig, most csak 1 ft. 20 kr.—2 ft-ig. 1 tucatát nagyobb szűrű fehér finom zsebkendő előbb 4—8 ft-ig, most csak 2 ft. 50 kr.—4 ft-ig. 1 tucatát legnagyobb szűrű finom rumburgi vászon zsebkendő előbb 10—15 ft-ig, most csak 5—7 ft-ig.

1 db. gyapott abrosz ára most csak 50 kr.
1 damasz asztalteríték ára 6 személyre most csak 5, 6, 7—8 ft-ig a legfinomabbak.

1 damasz asztalteríték ára 12 személyre most csak 10, 12, 14, 15—16 ft-ig a legfinomabbak.
1 tucatát jóféle cseléd- vagy konyhakendő ára most csak 2 ft. 50 kr.

tucatát damasz asztal- vagy törülközőkendő ára most csak 5, 6, 7—8 ft-ig a legfinomabbak.

1 vég 30 rőfös fehér fonalvászon előbb 18 ft., most csak 9 ft.
1 vég 30 rőfös kintűnő kreaszvászon előbb 22 ft., most csak 11 ft.

1 vég 37 rőfös kézi fonat-vászon előbb 28 ft., most csak 14 ft.
1 vég 30 rőfös rumburgi vászon előbb 30 ft., most csak 15 ft.

1 vég 40 rőfös hollandi czernavászon előbb 28 ft., most csak 14 ft.
1 vég 38 rőfös rumburgi czernavászon, előbb 35—40 ft., most csak 15—20 ft-ig.

1 vég kintűnő jó rumburgi vászon 8 inghez, előbb 30—40 ft., most csak 15—20 ft-ig.
1 vég 50 rőfös hollandi vászon, előbb 40—50 ft., most csak 25—30 ft-ig.

1 vég 50 rőfös legfinomabb irlandi vászon, előbb 50—60 ft-ig, most csak 25—30 ft-ig.
1 vég 54 rőfös legkitünőbb rumburgi vászon ára most csak 25, 27, 29, 33, 36, 40—50 ft-ig a legfinomabbak.

Mesés olcsó áron adatkak még el 1/4 és 1/2 rőf széles vásznak lepedőkre, varráss nélkül, vászon és pamut csinált, kanavásznak, a legszebb cachemir asztal- s ágyterítők minden színben, kávészendők, perklók, matrözsinvat, fehér és sárga nankinok.

Egy rakás a legzebb s legnehezebb-féle ószi ruhakelmékből rőf száma 35 kral, cachemirok minden színben 1/2 rőf szélesek, rőf száma 60 krcrt. 1317 (5-6)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz.) megjelentek, és **Pfeifer Nándor** pesti, **Nagel és Wischán** budai könyvtárosoknál kaphatók:

Közhasznú magyar- és szótár

a magyar irodalmi művekben, magán és hivatalos iratokban, hirdapokban, folyóiratokban és társalgási nyelvben gyakran fordul idegen szavak megértésére és helyes kiejtésére.

Irta **BABOS KÁLMÁN.**
8-rét (328 lap). Borítékba fűzve 1 ft. 80 kr.

Latin-magyar SZÓTÁR

a legújabb és legjobb források után.

Szerkesztve **FARKAS ELEK** által.

Dictionarium latino-hungaricum.
8-rét (511 tömöttön nyomott lap). Fűzve 2 ft.

A szülékhez.

Komoly figyelmeztetés.

A tisztelt közönség gyermekei egészségi állapotának megőrzésére és a meglévőnek fontartása tekintetéből az általam feltalált és kiállított biztos hatású

„giliszta-csokoládé”

őhajtván megszerezni e törekvésében — már többször — hantatva utánzótt készítményről részletesen, hogy azok, kik egy az enyimhez hasonló minőségű és hatású saját készítményüket szolgálják ki, nyilvános családi bünt követnek el, mert az én készítményem egy oly titok, melyet csak magam bírok és még senkivel sem osztottam meg.

Ennélfogva figyelmeztetem a t. közönséget, szíveskedjék ez ügyben bővebb tapasztalás szerzése tekintetéből egyszer egyenesen tőlem megrendelni, a mely alkalommal a küldeményhez csomagolva nyeresedő utasító könyvecskéből, egy-egy hasznos tapasztalatokon kívül, tisztelt bizományosim névjegyzéke is átnézhető, kiknek száma mintegy 800-ra rug, ezeknél saját készítményű „giliszta-csokoládé” mindenkor kapható. De ily helyekről is csak azon kintartókat kért állhatok jót, a melyek gyöngyöleiket sajátkezű névelésükön hű lenyomatát viselik.

E figyelmeztetésem szükséges volta kitünő a többi között különösen az alábbi levélből is:

T. Krücsér Ágoston urak Tokajban!

Uraságnak bizonyosan jól fog esni a tudósítás, hogy „giliszta-csokoládé” hatása csudalatos nagyszerű volt. És csakugyan sajnálatos volna, ha önnök titka időjártaival nem kerülne nyilvánosságra elé, mert, daczára a vegyészett nagyban előhaladásának, az utánzótt „giliszta-csokoládé” az önéhez semmi tekintetben sem hasonlítható. Megkülönböztetett mély tiszteléttel.

Jazka-Bratánin (Horvátországban), január hó 20-án 1865. **Wiesner Hugo** m. k., földbírtokos.

A megrendelések posta útján utánvétellel történhetők, 1 darab 20 krcrt; csak nálam Tokajban 6 darab 1 forint.

PESTEN kapható **Török József**, gyógyszerész király-utca 7-dik szám alatt, és **Thalmaier** és társa uraknál.

Krúcsér Ágoston,
1265 (4-6) gyógyszerész Tokajban.

KÁNYA JÓZSEF

(előbb Böhm és Kánya)

Pesten, József-tér 10-ik sz. a., ajánlja

minden évszakra

legújabb bel- és külföldi

női-divatáru

raktárát.

1168 (10-0)

Régi pénzeket

és mindennemű régiséget, drágakövet, gyöngyöt, színeskővet, aranyat, ezüstöt, ásványokat vesz és cserél a legmagasb áron. 1841 (2-2)

Régiségek és természetiek irodája,

Dorottya-utca 11-ik sz. a. Pesten, a Lloydnak átellenében,

hol egy nagy választékú raktár mindennemű régiségek, régi pénzek, gombok, óvek és mentekötőkből a legolcsóbb áron, ugyanintén egy nagy raktár ásványok, lepkek, bogarak, madarborók, tojások, üvegszemek is találhatók.

Mindennemű

takarópapíros

(Makulatur)
kapható Pesten, egyetem-utca 4-ik sz.

Előfizetési feltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyezer hasábozott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri ígátsáml 10 krba; háromsor- vagy többszöri ígátsáml csak 7 krba számítottak. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstejn és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollen és Jaeger könyvkereskedés; Bécsben: Oppelk Alajos, — és Pesten: a kertész-gazdasági Ügynökség Is. József-tér, 14 sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígátság után 30 ujkr.

Zsarnay Lajos, superintendentens.

A sárospataki ref. főiskolának egykori igazgató tanára s a helvét hitvallásnak tisztánnenni egyházkerületének jelenlegi superintendentense, Zsarnay Lajos, egyaránt jeles érdemekkel bír mind az egyház, mind az iskola terén.

Bármennyire hiányos legyen is még hazánkban a közkultúrasi ügy átalában: azt tagadni nem lehet, hogy a reform szelleme e részben teljesen fölébredt s a legörvendesebb tények tanúsítják már azon kintartó szellemi törekvéseket s anyagi áldozatokat, melyek a hazai iskolaiügy hiányait pótolni, s korszerű javításokat előmozdítani hivatvák. Szavaink bebizonyítása végett nem akarunk, de nem is szükség részletekbe bocsátkozni; hirlapjaink majd minden nap hoznak híreket, melyek a sokáig elhanyagolt tanügy emelkedéséről, tanintézetünk szaporodásáról s reformjairól, s a szaktudós tanárok hivatott buzgalmról, a tanulósegregnek nemcsak számbeli gyarapodásáról, hanem szellemi előmeneteleiről is, s végre az egyes felekezethez, községek, testületek s magánosak e tárgybéli áldozatkészségéről tanuskodnak. Szabad legyen ezuttal az olvasó figyelmét csupán a lapunk mai számában alább közölt „Tanszabadság a sárospataki ref. főiskolában” czimű cikk számára kikérni, s lehetetlen, hogy minden felvilágosodott hazafi, tartozzék bármely osztályhoz és felekezethez, szívéből ne üdvözölje azon komoly törekvéseket, melyeket ama cikkben följegyezve találánd.

Krúcsér Ágoston,
1265 (4-6) gyógyszerész Tokajban.

ZSARNAY LAJOS.

Orömmel látjuk a köznevelésügyi élénk mozzanatok azon főiskola körében, melynek még néhány évvel ezelőtt mai cikkünk tárgya, Zsarnay Lajos, érdem-dus tanára volt, s azon egyházkerületben, melynek egyházi főméltósága szintén az ő kezében van. Igen valószínű, hogy ama dicséretes szellemi törekvés mindenk felett az ő erélyes és buzgó támogatásában részesült.

Hadd álljon itt néhány adat e köztiszteltben álló férfiú eddigi élettrajzából.

Zsarnay Lajos 1802. év január 1-ső napján, Tornamegye Zsarnó nevű helységében, ottani közbirtokos szüléktől született. Atyja korán elhalván, édesanyja (néhai tudós Csécsy János, sárospataki tanár unokája) vette szorgos gondjai alá három árva gyermekének nevelését. Mindhárom fia a sárospataki ref. kollegium tehetséges, szorgalmas növendéke lett s az édesanya nemskóra megjutalmazva látta szülői gondjait fainak lelki és testi örvendetes fejlődése által. A legidősb fiu, Ferencz, iskoláit egészen be sem végezve, a sok baleset által látogatott

mányok iránt s örömet beleegyezett édesanyja azon forró óhajtatásába, vajha egyszer a sárospataki kollegiumban a Csécsyek tanári székébe ülhetne.

Zsarnay Lajos kitünő sikerrel végezte be Sárospatakon gymnáziumi s akadémiai pályáját, azaz: a jogi és theologiai tudományokat. Miután az eskütt diákok karába fölvetett, a rhetorikai osztály vezérlésével, majd az erkölestudomány tanításával bízott meg. De fenmaradt idejét kivált a jogi és politikai tudományok tanulmányozásának szentelte. Ennek köszönhető leginkább, hogy a híres sárospataki jogtanár Kövy Sándornak, ennek utolsó évében helyettese lett, s 1829. évben, midőn Kövy már halálos ágyban feküdt, ez utóbbinak joghallgatásával Zsarnay adta elő a szokásos évi szigorlatot és kövizsgát — még pedig általános elismeréssel. Az akkori jogtanulók között volt többi között a később országos hírvévált gróf Teleki László is.

Eleinte Zsarnay Lajos is ügyvédi pályára készült s midőn őt a sárospataki ref. egyház lelkeszi állomására meghívá, ezt még ekkor nem fogadá el határozottan, mert előbb külföldi egyetemeken volt szándéka a papi hivatalhoz szükséges előkészületeket megszerezni. Nemsokára ezután a tisztánnenni ref. egyházkerület közgyűlése Zsarnay Lajost a sárospataki főiskolában Lácza József halála által megürült főiskolai lelkészségre s egyuttal a keresztény erkölestan s papi tudományok tanszékére meghívá. Mielőtt ez állomását elfoglalná, az egyházkerület anyagi segélyzése mellett, külföldre utazott. A göttingai egyetemen az akkori idő legjelesebb tanáraitól hallgatta a theologiai tudományokat s tanulmányozta a keleti nyelveket. Ottlétének második évében, 1831-dik év elején forradalom törvénki, a tanuló ifjuság széteszlott s a tanítás is megszűnt. Innen Sveiczba tért át, s meglátogatta Bázelt, Genfet, Bernt, Zürichet, hol ismét a tudományos, egyházi és népnevelési viszonyok tanulmányozásának szentelte idejét.